

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

Tractatus XI. De Tortura in S. Officio suspectis vehementer de hæresi
inferenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

TRACTATUS VNDECIMVS,

D E

TORTURA
IN SANCTO OFFICIO
SUSPECTIS VEHEMENTER
de hæresi inferenda.

PROLOGVS.

MA TERIAM satis amplam explanare agredior, quam fusè pertractarunt docti Iuriconsulti: ego autem, more meo, resolutè breviter & clarè tantum quæstiones attingam, quæ ad praxim maximè spectant, illas determinando, non solum ex mente supradictorum, sed, quod apud me plus ponderis est, ex doctrina Pegnæ, Simancæ, Rojas, Albertini, Canteræ, aliorumque Doctorum nostri sacri Tribunalis, & ideo in primis quæto.

RESOLVTIO PRIMA.

An Inquisitores debeant esse prouiores ad torquendos reos?

Et an non sit deveniendum ad purgationem Canonicam, si adsint indicia ad torturam, sed reus sit torquendus?

Et an quando delictum alia via probari possit, nullo modo adhibenda sit tortura? Ex part. 4. tract. 6. Ref. etiam 1.

§. 1. **N**egativè videtur respondendum, per ea, quæ adducit Torreblanca de Magia lib. 3. cap. 19. num. 3. & seqq.

2. Sed, pace viri docti, & de nostro Tribunali bene merentis, contrariam sententiam tenendam esse puto, quia crimen hæresis est occultum, & difficilis probationis; ergo ad torturam iudex debet esse promptior, & ita hanc sententiam docet Seraphinus Freitas in addit. ad tract. de Confess. sollicit. quest. 4. n. 29. Deltius in disquis. magic. append. 2. lib. 5. quest. 22. & istarum materialium Magister Ioan. Rojas de hæreticis, part. 2. num. 295. & 296. ubi sic ait. Quamvis Vlpianus egregie affirmet in l. 1. §. questionibus, ff. de questionibus, hoc verborum tenore, *Questioni fides non semper habenda est, res enim fragilis & periculosa est, & veritatem plerumque fallit*, sunt enim aliqui timidi, qui potius mentiri, quam tormenta pati velint, & falsa pro veris proferre. In crimine tamen hæreseos iudices ad torturam prouiores esse oportet, & facilius ad quæstionem veniendum est, quia est

crimen suapte natura occultum, & facultas probationis deesse solet. Ita ille, & ante illum doctissimus Simanca in *enchirid. cap. 52. numero 26. & in cathol. institut. tit. 65. numero 51.* qui aliam addit rationem, quia confessio rei in nostro casu non solum Reipublicæ, sed ipsimet hæretico plurimum est profutura.

3. Vnde ex his inferitur quod cum DD. Inquisitores, ut determinatur in *instrut. Toletana anno 1561. n. 46. 47. 48.* habeant tria remedia terminandi processum, quando reus non est plenè convictus, sed tantum indicia, unum scilicet per purgationem, aliud per abjuracionem, & tertium per torturam; hoc extremum videtur accommodatius cæteris ad eruendam veritatem, cum purgatio & abjuratio inventæ potius sint ad suspicionem & infamiam hæresis excludendam, quam ad veritatem indagandam, ut docet & observat numquam satis laudatus Franciscus Pegna in *director. Inquis. part. 3. commen. 39.* Ex quo non est audiendus Eymericus in *d. direct. ubi supra n. 51.* docens, quod ad torturam deveniendum non sit, quando adsint indicia sufficientia ad abjuracionem. Sed nostra sententia clarè determinatur in *supradicta instrut. Tolet. loc. cit. ergo, &c.*

4. Nota etiam ex his quod licet secundum dictam instructionem, & Barbosa in *collect. tom. 2. lib. 5. tit. 34. cap. 10. num. 5.* purgatio canonica possit indicii ab Inquisitoribus etiam si adsint indicia ad torturam; tamen rectius & melius asserit Genuensis in *praxi Archiepisc. cap. 32.* non esse deveniendum ad purgationem canonicam, si adsint indicia ad torturam, sed reum esse torquendum, & cum hic casus accidisset in curia Archiepiscopali Neapolitana, testatur Genuensis quod major pars Doctorum Congregationis dictæ Curie inclinavit, quod si adessent indicia sufficientia ad torturam, non indiceretur purgatio.

5. Notandum est tamen hic, quod quando delictum probari potest alia via, nullo modo est adhibenda tortura, nam hæc juxta communem sententiam est ultimum remedium in defectum testium. Ita Eymericus à Rosbach in *pract. crim. tit. 5. cap. 17. num. 1.* Portel, in *dub. Regul. ver. tortura, n. 4.* & alij communiter; tortura enim est remedium quoddam subsidium: ergo non est deveniendum ad eam, nisi deficientibus aliis probandi modis, ut rectè observat Petrus Binsfeldius in *comment. de malef. leg. 7. q. 2. concl. 1.* Michaël Zanardus in *director. Theol. part. 3. cap. 83.* Ambrosinus

Quoad hoc
sup. in tr. 10.
lege docti
Ref. 95.

Sup. hoc lege
doctr. ref.
annot. præte-
rita, & inf.
Ref. 18.

Ambrosius de processu informativo, lib. 4. cap. 1. num. 8. Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 2. n. 5. & alij communiter.

RESOL. II.

Cum quibus indicia debeant Inquisitores reos torquere?

Et inferitur quod si reus torqueretur sine legitimis indicia precedentibus, & crimen confiteatur, confessio talis non est efficax ad condemnationem, nec consenti praedictat?

Et si post confessionem in tortura extortam sine legitimis indicia, superveniat novum indicium confessionis extrajudicialis, per quam appareat reum esse hereticum, an in tali casu valida sit confessio facta in tormento non precedentibus indicia?

Et an non precedentibus indicia legitimis, si Inquisitores habeant vehementem opinionem contra reum, quamvis extra processum, possunt eum verbaliter terrere, minando torturam, spoliando eum in loco torturae, vel funi alligando, vel in altum elevando?

Et an si adsint pro fisco sufficientia indicia ad torturam, reus tamen torqueri non possit, si dicta indicia fuerint elisa per indicia inquisiti? Ex part. 4. tract. 6. Ref. etiam 2.

S. 1. Martinus Antonius Delruius in *disquis. mag. appen. 2. lib. 5. quest. 22.* docet, quod in causis fidei leviora indicia sufficiunt ad torturam; verum leviora indicia vocat non secundum se & absolute loquendo, sed quae comparative, seu relative respectu eorum, quae in criminibus non exceptis requiruntur, levia videantur, & idcirco comparatione istorum sunt leviora, quam in his requisita, non vero quae sunt leviora, seu minus sufficientia quam vis aut natura criminis requiratur: quae autem indicia leviora sufficiant, respondet esse legitima & sufficientia juxta criminis naturam, & in genere indiciorum ad torturam; sed quae sint ista indicia sufficientia responderet, quod nihil certum in his dici potest, ideo totum hoc negotium remittitur arbitrio DD. Inquisitorum. Itaque secundum Delrium in crimine haereticis ad torquendum, leviora quam in aliis criminibus sufficiunt indicia, quod videtur etiam docere Inquisitor Camillus Campegius in *addit. ad Zanchinum, tractat. de haeret. capite 9. littera E. in princ. ver. Rursus observa*, & Ludovicus Carterius in *tractatu de haeret. numero 116. in fine*, & numero 126. & alij.

2. Verum Sanctarellus de *haeresi cap. 41. dub. 1. numero 1.* & Simanca in *enchirid. titul. 52. num. 5.* asserunt indicia pro tortura in crimine haereticis debere esse magna, & vehementer urgentia, ita ut sola confessio rei videatur deesse, ut patet ex *l. 1. in princ. ff. de quest. ibi, ita ut sola servorum confessio deesse videatur*, & ex *l. milites, §. oportet, & l. cum cognitionaliter, C. eod. tit.* ut docet etiam Soula in *aphorism. Inquisit. libro 2. cap. 39. num. 9.* Vide etiam Pegnam in *director. Inquisit. part. 3. comment. 110.* quoniam vero sint talia indicia, docet Antonius Blancus *tract. de indicia numero 10.* & Guazzinus *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 4. num. 3.* Sed ego puto quod in materia torturae non potest dari certa Regula ad cognoscenda indicia sufficientia ad illam inferendam, sed totum hoc negotium remittendum est arbitrio DD. Inquisitorum, qui habita ratione qualitatis personae, delicti, suspicionum, aliarumque circumstantiarum, judicabunt ea sufficientia, vel non, & ita docent communiter Doctores, quos ad satisfactionem adducit Petrus Ca-

ballus in *resolut. crimin. centur. 3. cap. 151. numero 14.* quibus ex nostris adde Rojas de *haeret. part. 2. numero 291.* Sanchez in *opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. numero 6.* Mirandam in *ordine indic. tom. 2. quest. 261. artic. 4. conclus. 6.* Soulam in *aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 6.* Pegnam in *direct. part. 3. comment. 110.* Guazzinum *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 4. num. 10.* Simancam in *Carbol. institut. titul. 65. num. 22.*

3. Nota tamen quod supradictum arbitrium, quod DD. Inquisitoribus concedo, non debet esse absolutum, sed limitatum, & secundum juris dispositionem, ut ex communi docet Ambrosius de *processu informativo, lib. 4. cap. 1. num. 15.* Guazzinus *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 4. num. 4.* Baiardus in *addit. ad Iulium Clarum, quest. 64. num. 56.* Ludovicus Pegueta in *praxi cap. 12. §. 9. n. 5.* & Zanardus in *director. Theol. part. 3. cap. 88.*

4. Unde ex his inferitur, quod si reus torqueretur sine legitimis indicia precedentibus, & crimen confiteatur, confessio talis non est efficax ad condemnationem, nec consenti praedictat, & etiam si postea legitima indicia superveniant, non tamen confessio ea tortura antecedenti indebita extorta, valida redderetur, & legitimaretur, quia quod ab initio non valuit, ex post facto convalescere nequit, & ita docent Doctores, quos citat & laudat Petrus Binsfeldius in *comment. de maleficiis & math. leg. 7. quest. 2. conclus. 2. fol. milio 51.* Miranda in *ordin. judic. tom. 2. quest. 26. artic. 17. conclus. 1.* & probatur ex *l. 1. §. D. Severus, ff. de quest.* Sed difficultas est, an si post confessionem in tortura extortam sine indicia legitimis superveniant novum indicium confessionis extrajudicialis, per quam appareat reum haereticum esse, an, inquam, in tali casu valida erit confessio facta in tormento, non precedentibus indicia? & affirmativam sententiam tenet Masilius in *l. questionis n. 63. d. quest.* & Baiardus in *addit. ad Iulium Clarum q. 55. n. 40.* Verum contrarium docet Antonius Quevedo de *Indiciis & tortura, part. 2. cap. 4. num. 11.* qui citat Farinacium *q. 83. cap. 1. num. 5.* quibus ego libenter adhaereo ex ratione paulo superius assignata.

5. Notandum est hic, quod etiam non precedentibus indicia legitimis, si Inquisitores habeant vehementem opinionem contra reum, quamvis extra processum, possunt eum verbaliter terrere, minando torturam, cum hoc non sit torquere, nisi reus sit persona timida. Et ita docet Soula in *aphorism. Inquisit. libro 2. capite 39. numero 4.* & Guazzinus *tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 5. numero 3.* ubi etiam asserat, quod quando adsint indicia ad terrendum, vel leviter torquendum, possit iudicem spoliare reum in loco torturae, vel funi alligare, vel in altum elevare, & Franciscus Personalis *tract. de judic. num. 78.* hoc exemplificat, quando iudex habet unicum realem non integrum, contra reum, vel duos singulares testes deponentes de indicia remotis, tunc posset quidem iudex reum ad locum torturae conducere, spoliare, & a terra aliquantulum elevare, cumque elevatum, suspensumque interrogare, & per aliquid elevatum, in tortura retinere: quod notabile temporis spatium in tortura retinere: & haec omnia praeter Personalem, & Guazzinum docet etiam Tuschus *lit. T. conclus. 325. num. 9.* Clarus *quest. 64. num. 33.* & alij. Unde Peregrinus *consil. 2. numero 104.* docuit unum indicium remotum sufficientem ad torturam levem inferendam; sed tu cogita, nam haec doctrina in nostro Tribunali non est in usu.

6. Et tandem nota, quod licet adsint pro fisco sufficientia indicia ad torturam, reus tamen torqueri non potest, si dicta indicia fuerint elisa per indicia inquisiti. Ita

Ita Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 4. num. 25. & communis Doctorum opinio. Imo secundum Grammaticum vol. 3. n. 20. Rolandum lib. 1. conf. 7. num. 38. Riminadum juniorem lib. 6. conf. 740. n. 37. & Hondedeum lib. 2. conf. 93. num. 83. unum indicium pro reo tollit indicia fisci, ut non possit torqueri; sed tu cogita, nam hæc doctrina ita absolute prolata mihi non placet, sicut etiam mihi non placet alia doctrina Bajardi in addit. ad Iul. Clar. quasi. 64. num. 98. & Ioan. Antonij de Nigris super cap. Regni. cap. frequens. n. 34. asserentium, esse in arbitrio iudicis, super quale indicium reus debet torqueri. Sed dicendum est reum non posse super quolibet indicio torqueri, sed cumulatim omnibus indicis torturæ subijciendus erit. Cavalcanus de brachio Regio. part. 3. n. 134. Grammaticus conf. 45. num. 34. Guazzinus in defens. reor. tom. 2. lib. 1. defens. 36. cap. 25. n. 1. Bertazzolus volum. 1. conf. 144. num. 10.

RESOL. III.

An dicta indicia debeant saltem per duos testes esse probata, ut possint Inquisitores reos torqueri?
Et quid, si dicti duo testes non sint idonei, ut familiares infames, &c. dummodo sint testes? Ex part. 4. tract. 6. Ref. etiam 3.

§. 1. Affirmative respondeo cum Pegna in direct. part. 3. comment. 110. n. 289. Rojas de heret. part. 2. n. 289. Sola in aphor. Inquis. lib. 2. append. 25. n. 34. Eymérico à Rosbach in pract. crim. tit. 5. cap. 17. n. 7. Canera in qq. crim. cap. 2. de probat. per testes, q. 1. n. 24. Deltio in disquis. mag. lib. 5. sect. 3. Locato in praxi Inquis. quest. 33. Simanca in enchir. cap. 52. num. 6. Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 41. Miranda in ordin. judic. tom. 2. q. 26. art. 4. concl. 3. Bernard. in addit. ad Ambrosium de process. inform. lib. 4. cap. 1. n. 16. Cabello in resol. crimin. cent. 2. cas. 193. n. 1. Bruno tract. de indic. par. 1. q. 1. num. 7. Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 3. n. 1. Farinacio q. 37. n. 14. ubi num. 16. probat, quod hæc opinio est ita vera, ut unus testis non probet indicium remotum, etiam quod sit omni exceptione major, quod etiam confirmat Mascardus de probat. lib. 1. concl. 462. n. 18. & 19. Vide etiam Iulium Clarum in praxi lib. 5. §. final. q. 22. n. 2. ubi concordat duas glossas, nempe glossam in l. fin. ver. vel iudicis, C. jam. herise, asserentem indicia ad torturam per duos testes probanda esse; & glossam in l. si quis, ver. convictus, C. ad leg. Iul. majest. ubi videtur velle, quod per unum testem reus dicatur convictus, saltem semiplene, concordat, inquam, Clarus has glossas hoc modo, quod aut adest unus testis de veritate deponens de ipsomet delicto, puta quia audivit Sempronium blasphemantem, & tunc talis testis facit indicium ad torturam, ut infra videbimus, & ita procedit glossa in d. l. si quis, aut verò testis deponit non de visu ipsius maleficii, sed de aliquo actu vel remoto, vel proximo ipsi maleficio, & tunc talis testis non facit indicium ad torturam, sed requiruntur duo testes ad ipsum indicium probandum, & ita procedit glossa in l. finali. Ita Clarus, & ego, & hanc distinctionem esse Canonizatum in iudiciis, & in scholis, tradit Alciatus conf. 445. n. 1.

2. Nota tamen quod supradicta doctrina, nempe quod indicia ad torturam debent esse probata per duos testes, procedit etiam si testes non sint idonei, ut familiares, infames, &c. dummodo sint testes. Ita Rojas de heret. ubi supra par. 2. n. 289. Roland. à Valle lib. 1. conf. 24. num. 25. Bertazzolus vol. 2. conf. 341. numero 10. Bruno tract. de indic. & tortura, part. 1. q. 2.

num. 7. & DD. adducti per Hondedeum conf. 87. numero 137. vol. 1. & Hippolytus de Marsiliis in pract. crim. §. diligenter, num. 8. ubi sic ait: Quando requiruntur testes ad probandum indicium remotum à maleficio, non requiritur quod sint omni exceptione majores, & in tali casu admittuntur etiam infames. Ita ille, licet Menochius de pres. lib. 1. q. 91. n. 5. Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 41. Gomez tom. 3. var. cap. 13. n. 18. Farinacius quest. 37. num. 28. Miranda in ordine jud. tom. 2. quest. 26. art. 4. concl. 3. Michael Zanardus in direct. Theolog. part. 3. cap. 98. fol. mihi 487. Mascardus volum. 1. conclus. 895. num. 3. Gratus vol. 2. conf. 59. num. 34. contrarium mordicus teneant; sed nostram sententiam præter Doctores citatos tenet etiam ex Regnicolis, Antonius de Ballis in intract. var. lib. 1. q. 5. n. 15. & 16. qui citat Socinum, Baldum, Cravettam, & respondet ad argumenta Farinacij, nec aliter sentiendum esse puto, quia ex testificatione ipsius delicti potest dari tortura, non est ergo mirum si testis unicus, qui de illo deponit, necesse est ut sit omni exceptione major: at ex indicis remotis quis non potest torqueri ex uno tantum indicio, sed saltem ex duobus, unde erunt quatuor testes; non est ergo, mirum, si non requiruntur omni exceptione majores, & ideo querendum est in sequenti resolutione.

RESOL. IV.

An si ad sit tantum unicum indicium probatum tamen per duos testes, possint Inquisitores torqueri reum? Ex p. 4. tract. 6. Ref. etiam 4.

§. 1. Iulius Clarus in pract. lib. 5. quest. 64. n. 14. asserit quod Doctores indistincte dicunt, quod de consuetudine in practica servatur, quod per unum indicium proceditur ad torturam, & adducit plures auctores, quibus etiam videtur adherere Petrus Caballus in resol. crim. cent. 2. cas. 193. num. 5. & Doctores, quos citat Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 30. num. 7.

2. Verum contrariam sententiam tinentur Doctores, quos citat & sequitur Farinacius q. 37. n. 13. quibus ego addo ex Doctoribus, qui materias S. Inquisitionis tractant Seraphinum Freitas in addit. ad direct. de Confess. sollicit. q. 4. n. 25. ubi ex Bartolo, Menochio, & aliis, docet unicum indicium non sufficere ad torquendum, & ita etiam docet Ludovic. Peguera in praxi cap. 12. §. 9. n. 8. Unde Miranda de ordine judic. tom. 2. q. 26. art. 4. concl. 4. & Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 4. n. 12. Iacobus Boslius in tit. de indicis n. 71. asserunt quod ad torturam inferendam saltem duo indicia probata debent esse, & Bertazzolus vol. 1. conf. 213. num. 8. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. n. 11. Sylvester ver. iudicium, q. 2. Tabiena n. 1. Bajardus in addit. ad Iul. Clar. q. 64. n. 60. putant duo indicia etiam levia sufficere ad torturam, quod Deltius in append. 2. lib. 5. q. 2. concedit, etiam si in iure non sint expressa, dummodo sint per duos testes probata, & sint verisimilia; quod est valde notandum à Dominis Inquisitoribus. Certum est igitur, ut dictum est, quod ex unico indicio remoto, non possunt reos torquere: secus autem si sit proximum, & delictum maxime inferens, ut patet ex Carreio in pract. crim. leg. observare curabis, n. 109. Pegna in direct. part. 3. comm. 110. & Marsilio in pract. §. diligenter, num. 177. Miranda in ordine judic. tom. 2. q. 26. art. 6. concl. 2. & Peguera in praxi cap. 12. §. 9. n. 8.

RESOL.

RESOL. V.

An si adsint plura indicia probata tamen per testes singulares, possint Inquisitores torturam adhibere? Ex p. 4. tit. 6. Ref. etiam 5.

S. 1. Negativè videtur respondendum, per ea, quæ adducit Rojas de heretic. part. 2. num. 286. Simanca in cathol. instit. tit. 65. n. 14. & Pegna in direct. part. 3. comment. 110. asserentes quod indicia, ex quibus reus torqueri potest, probata esse debent, & ex neotericiis tenet, licet cum formidine hanc sententiam Menochius de probat. lib. 1. q. 91. n. 6. & illam absolūtè tenet Antonius Gomez tom. 3. var. cap. 14 n. 18. & Franciscus Personalis de Mirandula in tract. de indic. & tortura num. 63. ver. nec obstat, cum Socino & Grammatico penes ipsum.

Sup. hoc in
Ref. quæ hic
est appoc.
dens.

2. Sed his non obstantibus ego puto, quod licet quodlibet indicium duobus testibus debeat probari, ut sit sufficiens ad torturam, ut supra dictum est; at tamen ubi plura essent indicia, licet probarentur testibus singularibus, sufficerent ad torturam, & ita ex Fulgoso, Socino & Bruno docet Vmberius Locatus post praxim Inquis. quest. 35. quibus etiam ex nostris ego addo Antonium Soulam in aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. num. 19. Seraphinum Freytam in addit. ad tract. de Confess. sol. cit. quest. 22. num. 20. & Albertinum de agnoscen. asser. cathol. quest. 25. num. 20. ubi sic ait. Licet indicium ad torturam debeat per duos testes probari, tamen negari nequit, quin unus testis faciat aliquam præsumptionem, & ideo si plures testes sint singulariter de singulis indicibus deponentes, dicentur plures facere præsumptiones, quæ faciunt unum indicium ad torturam. Ita ille, & Layman in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 6. cap. 4. num. 7. Franciscus Brunus tract. de iudic. & tort. part. 1. quest. 2. n. 5. Antonius de Ballis var. tract. lib. 1. quest. 5. num. 1. & ult. & ego hanc sententiam mordicus teneo, quando testes singulariter de indicibus deponent. observant Doctores, quos citat & sequitur Gyrba conf. 87. n. 30. cui adde Guazzini tom. 2. lib. 1. defens. 30. c. 4. n. 13. Soulam loco citato loquentem de indicibus proximis, & Quevedo lib. de indic. & tort. cap. 7. num. 1. & 2. licet doctus Criminalista Petrus Caballus cum multis Doctoribus probabiliter sentiat in resol. crimin. cent. 2. cas. 193. num. 6. etiam indicia remota esse sufficientia ad torturam, si præbentur testibus singularibus minus idoneis, & repulatis, dummodo sint plures numero duorum, quod etiam docet Bertazolus pater vol. 1. consil. 214. num. 8. & ejus filius in addit. lit. C. Et tandem pro coronide hujus resolutionis apponam verba Antonij Soula in aphor. loc. cit. n. 20. ubi sic ait. Indicia remota requirunt, ut probent ad torturam contestationem duorum testium, aut plures singulares, qui deponent de illis, quæ tendunt in eundem finem. Ita ille. Vide etiam circa præsentem questionem quando casus occurrerit, M. Anton. Deltium in disquis. Mag. Appen. 2. lib. 5. q. 10. per totam, & Guzzinum tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 32.

RESOL. VI.

An ex dicto unius testis immediatè deponentis de delicto possint Inquisitores reum torquere?

Et quid maximè, si unicus testis sit omni exceptione major?

Et quid ob faciendum, si reus sit bonæ famæ, vitæque integre?

Et an si reus sit mala famæ, possit ex unico teste de visu devenire ad torturam, etiam si dictus testis non sit omni exceptione major? Ex part. 4. tractat. 6. Resol. etiam 6.

S. 1. Respondeo affirmativè si testis unicus sit omni exceptione major. Ita Villadiego in pol. Ref. in cap. 3. n. 367. Bernardinus in addit. ad Amosimum de process. inform. lib. 4. cap. 1. n. 16. Rojas de heret. part. 2. in direct. part. 3. quest. 61. & ibi Pegna comment. 110. Zanchinus de heret. cap. 9. & ibi Campegio in addit. Ref. lit. E. Cantera in qq. crim. cap. 2. de probat. per testes q. 1. n. 5. Ludovicus Peguera in praxi cap. 11. §. 9. m. 7. Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 1. n. 39. & in Filliucius tom. 2. tract. 40. cap. 7. n. 116. Miranda in ord. dine indic. tom. 2. q. 26. art. 6. concl. 1. Soula in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. n. 17. & quis dicatur testis omni exceptione major, glossa ver. majores cap. 1. de offi. & consanguin. dicit, quod ille dicitur testis omni exceptione major, qui repellitur non potest aliqua exceptione, idest, sine ulla proflua macula, & invulnerabilis. Vnde Rolandus à Valle vol. 3. consil. n. 8. & Burfatus lib. 1. consil. 37. asserunt, quod omnis macula & minimus defectus impedit testem ne probeat indicium, quod etiam docet ex multis Maceratenis var. resol. lib. 3. resol. 44. cas. 4.

2. Sed quid si reus sit bonæ famæ? Respondeo quod tunc ad reum torquendum non sufficit unicus testis, etiam si sit omni exceptione major. Ita Sendacellus de heret. cap. 41. dub. 1. n. 1. Decianus tom. 1. lib. 5. c. 36. n. 6. Sanchez in opus. tom. 2. lib. 6. c. 3. dub. 1. n. 3. Soula in Aphor. Inquis. lib. 2. c. 39. n. 17. Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 110. Michael Zanardus in direct. Theolog. part. 3. cap. 95. fol. 513. Ioseph de Sancta Maria in Tribunal. Relig. tract. 5. cap. 2. §. 5. & Simanca in Enchir. tit. 54. n. 13. ubi sic ait: Necessaria est saltem dimidiata, sive semiplena probatio ad torquendum hominem; reus ergo infamatus torqueri poterit unius hominis fide digni testimonio de crimine ipso testificante, quod si reus sit bonæ famæ, alia præterea indicia necessaria sunt. Ita ille, & ideo S. Ludovicus Rex Galliarum teste Socio de off. 103. n. 2. & Aldrete de discipl. tuen. lib. 1. cap. 17. n. 11. statuit nullum virum honestum, vel integræ famæ, quovis pauper existeret, ad unius testis depositionem posse torqueri, vide Grammaticum consil. 47. n. 18. Non desinam tamen huc adnotare; contrarium docere Petrum Caballum in resol. crimin. cent. 1. cas. 84. n. 15. ubi docet bonæ famæ probationem tollere indicium ad torturam provenientem ex fama, secus si ex aliis indicibus, alias vix posset unquam torqueri ex quibuscumque urgentibus indicibus, cum nullus sit tam depravatus vitæ, qui non facile hodiernis temporibus reperire posset testes ejus bonam famam probantes. Sed DD. Inquisitores facile scire possunt, si revera reus sit bonæ famæ, vitæque integræ.

3. Vnde è contra dicendum est, ut ego sæpius in sacro Tribunali votatus sum, si reus sit malæ vitæ, possit ex unico teste de visu devenire ad torturam, etiam quod dictus testis non sit omni exceptione major. Ita Bajardus in addit. ad Iul. Clar. q. 21. n. 15. & Carretius in praxi crimin. leg. observare curabit. n. 110. quibus adde Menochium de præsumpt. lib. 1. q. 89. n. 6. & Farinacium q. 37. n. 65. qui hanc opinionem sequuntur, dummodo testis non sit ipso jure inhabilis, vel hujus non patiarur plures defectus, & dummodo inquisitus sit malæ vitæ, quia pota alias criminolus, & malæ famæ, non qui simpliciter vilis, vel pauper sit. Ita ille, & ego.

RESOL.

RESOL. VII.

An ex solo dicto socij criminis possit reus ab Inquisitoribus torqueri?

Et difficultas est, quanam sint adminicula, ut cum dicto socij criminis fiant contra nominatum indicium ad torturam?

Et an depositio duorum sociorum criminis sufficiat ad torturam?

Et difficultas est, an duo socij criminis non testes, sed singulares faciant indicium ad torturam?

Et an dictum socij criminis tunc faciat indicium contra nominatum, quando fuit interrogatus a iudice, sed non quando declarationem illam voluntarie fecit?

Et alia tres quaestiones circa dictum socij criminis notantur. Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 7.

§. 1. Affirmativè videtur respondendum, cum de consuetudine, teste Petro Caballo centur. 1. cap. 8. 4. num. 7. quàm per ea, quæ adducit Antonius Gomez var. resol. tom. 5. cap. 12. n. 18. & Blanchus in tract. de indicis ad l. fin. de quest. n. 378. & 379. Scotus conf. 10. num. 28. & 31. lib. 2. Plaga de delictis cap. 13. num. 28. Guido de Sularia tract. de indicis, num. 24. Butrius, Imola, Abbas in cap. 1. de confess. & Lessius lib. 2. cap. 30. dub. 5. n. 29. ubi sic ait: In criminibus exceptis admittitur socius criminis, ut testis idoneus, ut in hæresi, atque huiusmodi depositio non solum erit sufficiens indicium ad torturam, sed etiam erit semiplena probatio, & accedente alio socio, qui idem deponat, erit plena probatio & poterit reus condemnari. Ita ille; & post illum Pitigianus in pract. crimin. part. 2. cap. 1. §. septimo socius criminis, fol. mibi 138.

2. Sed fallitur, & ideo vera responsio est negativa. Dico igitur quod si cum dicto socij criminis non concurrat alia præsumptio, vel adminiculum, aut indicium, non facit indicium ad torturam; & ratio est clara, quia quis non potest torqueri, si non addit saltem semiplena probatio, quam efficit dictum unius testis omni exceptione majoris, sed socius criminis, ut patet, non est testis omni exceptione major, ergo, &c. & ita hanc sententiam docet Didacus Canteria in quest. crim. c. 2. de probat. per testes §. 1. num. 52. Ioseph Aldrete de discipl. tuenda lib. 1. cap. 8. n. 27. Becanus in sum. tom. 3. part. 2. de iust. & iure q. 67. D. Thom. de iniustitia iudicis §. 10. concl. 2. n. 10. Sanchez in opus. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 1. §. n. 7. Sylvestre ver. indicium, n. 5. Armilla n. 6. Angelus n. 5. Tabiena n. 4. Layman in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 6. cap. 5. n. 7. Soula in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. n. 51. Delius in disquis. magic. append. 2. lib. 5. quest. 11. Quevedo de indic. & tort. part. 2. cap. 5. num. 16. Narbona in recap. part. 2. leg. 2. glossa 4. n. 5. Ioseph de Sancta Maria in tribus. Relig. tract. 5. cap. 2. §. 5. Bossius tit. de indic. ante torturam, n. 160. Marsilius conf. 128. n. 27.

3. Sed difficultas est, quanam sint adminicula requisita, ut cum dicto socij criminis faciat contra nominatum indicium ad torturam? Menochius de arbit. lib. 2. cap. 47. 4. n. 47. Peguera decis. crim. 5. num. 33. & alij putant, ex quo non invenitur in lege determinatum, qualia esse debeant supradicta indicia, arbitrio Inquisitorum remittenda esse; sed quia in facti contingencia adest scrupulus ad arbitrandam hæc adminicula, ponam hic casus aliquos, quos affert Antonius Quevedo lib. de indic. & tort. part. 2. cap. 5. n. 5. & doctiss. Soula in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 25. num. 24. in quibus cum socij criminis testimonio datur tortura. Primus, quando simul concurrunt testes de auditu. Secundus, quando concurrat fama. Tertius, quando concurrat fuga. Quartus specialis & stricta amicitia nominati cum

Tom. V.

tali socio. Quintus, si concurrat secreta allocutio, & conversatio inter nominatum & socium. Ita Soula, qui citat Menochium & Farinacium. Vnde ego olim in sacro Tribunali consului dictum unius socij criminis cum adminiculo conversationis strictæ cum nominato, esse sufficiens indicium ad torturam, & præter Soulam & Farinacium ubi supra, adduxi Grammaticum vol. 6. num. 3. & Antonium de Ballis var. r. lib. 1. q. 26. n. 9. per ea, quæ observat Binsfeldius in comment. de malef. & math. leg. 9. de iudic. §. 5.

4. Notandum est tamen hic, quod depositio duorum sociorum criminis sufficit ad torturam Ita Caltus Palas tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 15. §. 4. num. 1. cui ego addo Martinum Becanum in 2. 2. de iust. quest. 75. de in iust. iud. quest. 10. n. 10. licet Michaël Zanardus in direct. Theolog. part. 3. cap. 94. fol. mibi 516. asserat duos socios criminis facere indicium ad torturam, dummodo cum aliquibus indicibus deponant; sed absolute dicendum est, depositionem duorum sociorum criminis sufficere, & ita etiam docet Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 110. in append. Menochius de præsumpt. lib. 1. quest. 91. num. 5. Clarus in pract. crimin. §. fin. quest. 21. Ioseph Aldrete de discipl. tuenda lib. 2. cap. 8. num. 27. Filiucius tom. 2. tract. 40. cap. 7. num. 37. Becanus ubi supra, & Quevedo de indic. c. 2. num. 20.

5. Sed difficultas est, an duo socij criminis non testes, sed singulares faciant indicium ad torturam; & affirmativam sententiam docet Soula in aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. n. 55. ubi sic ait. Duo socij criminis, etiam si sint singulares, indicium faciunt ad torturam. Ita ille, qui citat Farinacium q. 43. n. 37. & 38. & Iul. Clarus in praxi §. fin. quest. 11.

6. Notandum est tamen hic obiter primò, quod Sup. contra Mascardus vir quidem doctus de probat. conclus. 138. in hoc §. inf. in Ref. §. ult. num. 43. docet quod dictum socij criminis tunc facit indicium contra nominatum, quando fuit interrogatus a iudice, sed non quando declarationem illam voluntarie fecit. Sed ex Farinacio Antonius Quevedo de indicis part. 2. cap. 5. num. 17. asserit: [Esta opinion no es verdadera porque haze mas indicio, y tiene menos profucion de sugestion, quando se haze voluntariamente que quando se haze por la pregunta, del Iuez.] Ita ille. Verum quicquid sit de hoc, etiam stando in opinione Mascardi, dictum socij in nostro sacro Tribunali semper habetur ex interrogatorio iudicis, & quando reus non vocatus, se declarat, ex obligatione edicti, & ex metu censurarum, hoc efficere dicendum est: ergo doctrina Mascardi non militat in casu nostro.

7. Notandum secundò, quod si qui tortus fuerit, est negativus ex dicto socij criminis adminiculo, si postea alij duo socij criminis contra illum deponant de tali delicto, potest reus iterum torqueri. Ita Marius Giurba in consiliis criminalibus, conf. 50. num. 42. cum Muscatello tenens hanc sententiam, si reus sit malæ, vel bonæ famæ, & vitæ, licet alij in homine bonæ famæ & vitæ id procedere negent.

8. Notandum tertio, quod tunc dictum socij criminis faciat indicium ad torturam, quando, ut dicitur in cap. in fidei favorem, de hæret. in 6. ex verisimilibus conjecturis, & numero testium, vel ex qualitate deponentium præsumitur falsum non dicere: & ita etiam observat Delius in disquis. mag. in append. 2. lib. 5. q. 1. concl. ult. Hippolytus de Marsiliis conf. 74. n. 13. & alij communiter ubi infra citandi.

9. Et tandem nota quartò, quod licet sine ulla difficultate quis possit torqueri ex dicto trium sociorum criminis, tamen hoc limitandum est, quando sit tanta vis bonæ famæ propter magnam personarum inæqualitatem, ut v. g. ait Delius in disquis. mag. in appen. 2. lib. 5. quest. 6. si Princeps deuntiaretur a suis

s f

suis

illis subditis, tunc enim tot denunciations requirentur, quod possint præponderare, & idem ego sentio de aliquo qui in civitate publice apud sæculares haberetur pro Religioso eximie sanctitatis, plurimi enim faciendi vitæ præcedentis merita, ut patet ex l. 3. §. 5. sed si ex improposito, & non omnes, §. 2. a barbaris, ff. de re milit.

RESOL. VIII

An depositio socij criminis adminiculata, sufficiat ad torquendum, si Inquisitores videant ipsum pati alios defectus, ut qui est infamis, criminofus, perjurus, vilis, abjectus aut alias inhabilis?

Et notatur socium criminis in casu hæresis admittendum esse etiam si alios defectus pateretur?

Ex quo alius casus inferitur circa depositionem socij criminis, & positus in calce hujus Resolutionis? Exp. 4. tract. 6. Ref. etiam 8.

§. 1. **N**egativè respondendum est, igitur socius criminis, qui patitur plures defectus, ut qui est infamis, criminofus, perjurus, aut alias inhabilis, non facit indicium ad torturam. Ita Soula in aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 39. n. 53. & cap. 25. n. 25. Gigas de crim. lese Majest. lib. 2. q. 7. §. 7. Menoch. de arbit. lib. 2. c. 474. num. 54. Anton. de Ballis tract. var. lib. 1. q. 26. num. 25. Narbona in recopil. p. 2. leg. 2. glossa 4. num. 10. & 11. Burlatus vol. 1. conf. 275. num. 19. Malcardus de probat. tom. 3. concl. 1311. n. 13. & 42. Farinacius q. 62. n. 381. & seq. Boëtius decis. 319. n. 3. & ante omnes Io. Rojjas singul. 188. num. 5. ubi sic ait: Licet in crimine hæresis socius criminis in testem admittatur, id locum habet in socio criminis, alias non infamato ex aliis delictis. Ita ille, & ideo Delrius in disquis. mag. lib. 5. sect. 3. fol. mibi 711. sic ait: Socius criminis ut faciat indicium ad torturam, requiritur ut non patiatut nisi hunc unum defectum, nam si plures habeat, etiam si tantum duos, v.g. quod non tantum sit infamis, & criminofus, sed etiam sit vilis, abjectus, vel alias inhabilis, tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad Inquisitionem Specialem, nedum ad torturam, etiam si in tortura suam nominationem confirmasset. Hæc Delrius. Vnde Ioseph. Sesse Consultor S. Officij to. 4. decis. Regni Arag. 477. n. 32 sic ait: Licet in crimine hæresis admittatur socius criminis, hoc procedit, quando talis socius non sit ex alio delicto infamatus, & sic non datur contra eum duplex exceptio, & defectus: nam sicut plura adminicula probant probationem, sic plures defectus eam destruant. Ita ille, & novissime Anton. Quevedo de indicij & tortura p. 2. c. 5. n. 18. ubi ita asserit: [En los casos en que el dicho delocio haze indicio para tormento ha de ser quando solamente padece excepcion de complice en aquel delicto, pero no quando padece tachas y objeciones por otro camino que por este.] Hæc ille, & etiam ante illum Avendañus respons. 31. n. 7. unde ex hoc principio ego olim reum à tortura liberavi, quod valde tenendum est menti à DD. Inquisitoribus, quia socij criminis in nostro sacro Tribunali fere semper patiuntur alias exceptiones.

2. Non desinam tamen hic adnotare, Delrium sibi contrarium in appen. 2. q. 17. dist. lib. 5. fol. 877. docere, socium criminis in casu hæresis admittendum esse, etiam si alios defectus pateretur, quia lex criminofus, & infames ad testimonium in criminibus exceptis ferendum admittens inter eos, qui uno, vel pluribus criminibus involutus, aut ratione criminum sepius infamia notatus, non distinguit; ergo nec nos distinguere debemus. Deinde, v.g. malefici plurimis iisque horrendis criminibus uplorimum sunt innodati, quod si aliis criminibus maleficos testes catere efficit

necesse, nullus unquam esset testis idoneus. Et ita hanc sententiam putat Delrius tenendam esse, quia pillosus Reipublicæ, & justitiæ, & pro illa citat Baiardum, Bolum, & Ludovicum; sed non est deferenda communis opinio, ex qua infert Farinacius q. 43. n. 86. nam notabile, quod si reus primò examinatus negaverit delictum, ac etiam complices, vel confessus de se delictum interrogatus de complicitibus illos reticuerit, si postea iterum de hoc interrogatus, vel tortus sponte, aut per torturam variando à prima depositione locos nominaverit, non utique tunc faciet talis nominatio, indicium ad torturam contra nominatos, ex defectu perjurij, nisi forsitan cum dicto socij criminis perjurio concurrerent non solum adminicula, sed illa quidem essent gravia.

RESOL. IX

An dictum socij criminis adminiculatum sufficiat, ut Inquisitores possint torquere reum, si sit bona conditionis, & fama?

Et an faciat indicium ad torturam, si socius criminis, nulla præcedente interrogatione, alios socios nominet? Exp. 4. tr. 6. Ref. etiam 9.

§. 1. **N**egativam sententiam docet Grammaticus confil. 70. num. 7. ubi loquitur etiam in dicto duorum sociorum criminis, idem docet Parilius lib. 4. confil. 151. n. 13. Rolandus à Valle vol. 1. confil. 61. n. 24. & seq. Bertazzolus lib. 1. confil. 61. n. 19. Peguera de Inquisition. crim. §. n. 31. Monticellus in practi crim. reg. 4. n. 46. ubi sic ait: Requiritur, quod inculpatus sit malæ famæ, conditionis, maleque vitæ & conversationalis, alias nominatio in socium criminis nihil ei præjudicabit; quoniam bona fama talem effectum operatur, ut per ipsam elisum intelligatur illud indicium, quod ex dicto socij criminis relukabit. Ita ille, qui citat Cantezam, & Alexandrum.

2. Sed hoc attendant DD. Inquisitores) ego puto remittendum esse eorum prudenti arbitrio, nam si cum dicto socij concurrerent tot adminicula, & presumptiones, ut superaret bonam famam, esset omnino nominatus subijciendus torturæ, & ita tenet Farinacius q. 137. n. 188.

3. Notandum est tamen hic obiter, quod non est attendendum à DD. Inquisitoribus admittenda opinio aliquorum Doctorum asserentium, quod non facit indicium ad torturam si socius criminis nulla præcedente interrogatione, alios socios nominet, & ita contra hanc opinionem insurgit Farinacius loco cit. n. 189. Iul. Clarus in practi. lib. 5. q. 21. & alij, nec valet dicere quod testis ultro se offerens examini suspectus à jure reputatur; ergo pariter reputari debet suspecta nominatio socij criminis sponte facta, nam responderet esse disparatam rationem inter utrumque casum, quia socius criminis in nostro casu non sponte se subijcit examini, sed coactus, ut patet, nec sponte dicitur deponere, quia cum à iudice ad dicendam veritatem super facto dato juramento, impliciter interrogatur de sociis, si socij intervernerint, ergo, &c. Sed de hoc supra etiam dictum est.

RESOL. X

An socij criminis, ut fidem faciant contra nominatos, sufficiat jurare, vel opus sit, ut ab Inquisitoribus torquentur ad deponendum? Exp. 4. tr. 6. Ref. etiam 10.

§. 1. **S**ufficere juramentum & torturæ supradictos non esse subijciendos, docet Io. Rojjas de hæres. p. 2. asser. 7. n. 155. Simane in cathol. instit. tit. 53. n. 38. & Avend. resp. 11. n. 8. & alij.

2. Verum

2. Verum M. Anton. Genuensis in praxi Archiep. cap. 68. n. 11. sic asserit. Licet secundum Simancam testi socio criminis sit adhibenda fides, etiam sine tormentis, praxis tamen se habet in contrarium, quod torquetur aliquantulum ad validandam ejus depositionem contra socium. Ita ille, & M. Anton. Deltius in *disquis. mag. lib. 5. sect. 3.* contra Simancam probat etiam, quod ut fides faciat socius criminis contra socium nominatum, debeat torqueri. Vide etiam Campegium in Zanchinum de *heret. cap. 9. lit. C.* Riccium par. 3. *decis. 298.* & Turrianum *lib. 2. decis. 39. n. 7.* Martilius *consil. 22. n. 22. consil. 78. num. 1.* & quod majus est, Michaëlem Zanardum Consultorem S. Officii in Italia in *direct. Theol. par. 3. cap. 94. fol. mibi 516.* sic asserentem. Dno socij criminis faciunt indicium ad torturam, dummodo cum aliquibus indicij deponant, & dictum suum in tormentis sustineant. Ita ille, & novissimè Anton. Quedo de *indiciis & tort. par. 2. cap. 5. num. 10.* sic ait: [Es de advertir que estos complices no deben ser creidos sin tormentos, sino que por este efecto deben ser preguntados con ellos, y esto se debe assi praticar, y si no se haze no es, porque no se deba hazer, si no por la ignorancia, y floxedad de los Ivezes.] Sic ille. Alphonsus Narbona in *recopil. p. 2. lib. 8. tit. 12. leg. 2. glos. 5. num. 36.* & 40. acriter hanc sententiam defendit, quam etiam tenet Catharinus de *interrogat. reor. lib. 4. cap. 2. num. 13.* & Caballus *cent. 1. cas. 30.*

3. Sed his non obstantibus opinio Simancæ mihi placet, quæ servatur in Tribunalibus nostræ Inquisitionis Hispanicæ, & illam tenet etiam Pegna in *direct. Inquis. par. 3. comm. 113.* Dico igitur socium criminis absque tortura indicium facere modo, quo *supra* explicatum est, & hanc sententiam solidè confirmat Scraph. Freitas in *addit. noviss. ad tract. de Confes. sollicit. q. 4. n. 42.* & seg. & ita teste Anton. de Ballis *tract. var. lib. 1. q. 26. n. 6.* hodie servatur in magna Regia Curia hujus Regni, ubi recipitur dictum socij criminis absque tortura, & Petrus Caballus licet *ubi supra.* & *cas. 84. num. 11.* & seg. teneat non valere dictum socij sine tortura, tamen asserit multis in locis hoc non observari de consuetudine.

Sed quia hæc difficultas oritur etiam circa depositiones aliorum testium inhabilium, ideo quærepdum est absolute ut in sequenti resolutione.

RESOL. XI.

An testes inhabiles, ut fidem faciant, sint ab Inquisitionibus torquendi?

Et an quamvis testes inhabiles admittantur ad probandum aliquem esse hæreticum, è contra vero non admittantur in favorem illius?

Et an hujusmodi testes non sufficiant ad plenam probationem, sed ad poenam extraordinariam, vel ad torturam?

Et aliqua alia discutuntur in textu hujus Resolutionis circa supradictos testes inhabiles. Ex p. 4. tract. 6. Ref. etiam 11.

Sup. prima doct. hujus ref. melius in §. 1. Ref. not. seq.

Sup. hoc sup. in tr. 10. Ref. 41 §. Dico secundo in p. 1. ac.

§. 1. Hic casus in sacro Tribunali quotidie accidit, quia quamvis regulariter inhabiles, ut excōmunicati, infames, &c. à testimonio repellantur, at in causis fidei propter Religionis favorem, ne tam grave hæretis crimen impunitum remaneat, admittuntur, ex cap. in fidei favorem, de *heret. in 6.* Sed difficultas est, an ut fidem faciant, debeant torqueri? & affirmativam sententiam docet Sanctarell. de *heresi c. 38. dub. un. n. 1.* & illam mordicus tenet, & defendit Anton. Deltius in *disquis. mag. lib. 5. sect. 3.* & Inquisitor Campegius in Tom. V.

addit. ad Zanchinum tract. de *heret. cap. 9. lit. C. in ver. Inquisitor. ver. ad sunt in super.*

2. Verum hæc sententia dura nimis & aspera videtur, & ideo exordem hos testes inhabiles indicium facere, sive majus, sive minus, spectatis personarum qualitatibus aliisque circumstantiis, etiam si sponte & sine tormento testimonium dederint, & certe si testes inhabiles non admittentur in nostro sacro Tribunali ad testimonium dicendum, sine tortura, facile avertentur à ferendo testimonio in causa fidei; non tamen nego, quandoque posse, & debere torqueri, quod quando fieri debeat, DD. Inquisitorum arbitrio relinquo, spectata testium infamiam malitia, improbitate & varietate, & hæc omnia docet Pegna in *direct. Inquis. p. 3. q. 46. comm. 113.* & Simanca *tit. 64. n. 37.* Rojas de *heret. p. 2. n. 153.* Soula in *aphor. Inquis. lib. 2. c. 13. n. 15.* cum Antonio Gomez *var. resol. lib. 3. cap. 12. n. 16.* & Sigismundo Scaccia *tom. 1. lib. 1. cap. 81. n. 2.* & ita in praxi observatur in nostro Tribunali Inquis. Hispan. ubi dicti testes ordinariè non torquentur, & ita servari in Curia Archiepiscopali Neapolitana testatur doctus Aloysius Riccius *par. 2. decis. 268.* ubi admittuntur testes inhabiles ad probandum sine tortura.

3. Notandum est tamen hic obiter primum quod testes inhabiles admittuntur ad probandum aliquem esse hæreticum; è contra vero non admittuntur in favorem illius, secundum Joseph Sesse *to. 4. decis. 477. n. 35.* Maleum Maleficarum *tom. 1. p. 3. q. 4.* Gundisal. de *heret. 7. 13. n. 14.* Repert. Inquis. *ver. an illi testes inhabiles.* Zechium in *sum. to. 1. tit. de heret. c. 11. n. 14.* & Io. Rojas *singul. 188. n. 10.* ubi sic ait: Ad defensionem hæreticorum testes inhabiles, & minus idonei non admittuntur, & id annuere videtur textus in cap. in favorem fidei, de qua conclusione est casus expressus in *c. filij, vel hæretes, in fine, de heret. in 6.* ibi, non tamen per uxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes, alios fide dignos, & expresse habetur in *direct. p. 3. cap. 70.* & hunc intellectum ad prædicta jura tenuit Bossius in *pract. crim. tit. heret. n. 3.* Hæc omnia Rojas *loc. cit.*

4. Verum contraria sententia hodie servatur in praxi, & ita docet Soula in *aphor. Inquis. lib. 2. cap. 13. n. 8.* ubi sic ait: Testes inhabiles admittuntur ad defensionem rei in crimine hæresis, dummodo inde non sequatur poena parti accusanti, & admissi etiam non plene probant. Ita ille, qui citat Farinacium *q. 32. limit. 5.* licet sibi sit contrarius, nam *q. 188. n. 82.* docet hos testes minimè admittendos esse, hinc à fortiori dicendum est admittendos esse familiares consanguineos & domesticos, si pro reo adducantur, non tamen tanquam integros testes, sed ut testes diminuat veritatis, licet hoc non procedat secundum Simanc. in *enchir. tit. 35. n. 24.* quando consanguinei admittuntur ad probandas exceptiones contra testes promotoris fiscalis, tunc enim consanguineos intra quartum gradum asserit non esse admittendos, nec ad probandas defensiones obliquas, sive indirectas. Ita ille.

5. Nota secundo quod Repertorium Inquis. *ver. testes, ver. nota distinctionem,* & glossa in cap. in fidei favorem, *ver. Inquis. Io. Andreas ibi n. 3.* Gemipianus *n. 7.* Francus *n. 3.* Farinacius de *heresi q. 188. n. 78.* & alij asserunt testes inhabiles per *dict. cap.* in fidei favorem admittendos esse, quando per viam Inquisitionis proceditur; sed ego puto in crimine hæresis testes inhabiles admittendos esse etiam quando proceditur per viam accusationis. Ita Soula in *aphor. Inquis. lib. 2. c. 13. n. 6.* Rojas *singul. 188. n. 6.* & *singul. 191. n. 3.* Gundisalvus de *heret. q. 13. n. 17.* Cattera *tract. de heret. n. 120.* & ratio est, quia in utroque casu est eadem ratio in fidei favorem, & idem tenet Farinacius sibi contrarius *quest. 61. n. 86.*

6. Nota tertio quod licet testes inhabiles admittantur modo, quo *supra* in favorem fidei, hoc intelligendum est

Sup. hoc in ref. not. præterita in ejus §. 1. & §. Dico tertio.

Sup. hoc ibidem in §. Dico tertio.

Sup. hoc ibidem §. Limitatur.

Sup. confeto in hoc §. ibidem §. Dico secundo post med. à v. ff. Et hoc verum est.

Sup. doctrina contenta in hoc §. lege

§. 2. et

sex primas lin. hujus
ref. & §. per
mult. & ult.
etiar. hujus
Ref. & alij
§. positum in
annot. ult.
hujus ref.

est ad sciam probationem delicti, non autem ad illius
circumstantias non substantiales; & ideo asserit Soula
in *aphor. Inquis. lib. 2. cap. 13. num. 7.* testes inhabiles
non probant admicula, adinacula, inquam, non
substantialia. Ita ille. Unde inferitur hos testes admitti
ad probandum, v. g. familiaritatem cum hæreticis,
conventicula seereta, & alia hujusmodi, quia hæc
demonstrant delictum, & sunt de illius intrinseca sub-
stantia, non autem, v. g. ad probandum Baptismum
inquisiti &c. licet Bossius *tit. de crimine læsæ majest.*
num. 114. & Gigas *eodem tit. quest. 5. per totam*, cum
aliis doceant testes admissos ad probandum aliquod
delictum, admitti debere ad probandum ea omnia, sine
quibus delictum esse non potest; verum nostram sen-
tentiam tener Farinacius *quest. 56. de testibus a n. 78.*
illamque confirmat doctus Narbona in *recopilat. par. 2.*
leg. 2. gloss. 7. n. 6. & segg. adi illum, & non pigebit.

Sup. hoc sup.
in tr. 10. Ref.
41. §. Dico
quarto à lin.
6. & vers. Et
ideo, & in
Ref. 74. §. 2.
ad med. vers.
Deposito, &
hic sup. lege
Ref. 6. per
tor. & §. ejus
primæ not.

7. Nota quartò quod licet hujusmodi testes non
sufficiant ad plenam probationem, sed ad pœnam
extraordinariam, vel ad torturam, ut docet Rojas *sin-
gul. 193. num. 3.* & alij penes ipsum. Non est tamen
negandum quod si magnus sit eorum numerus, & ad-
sint conjecturæ sufficientes, suppletur eorum defectus,
& potest imponi pœna ordinaria. Ita Soula in *aphor.*
Inquis. lib. 2. cap. 13. num. 13. Pegna in *direct. part. 3. com-
ment. 113.* Ioseph Sesse *tom. 4. decis. Regn. Aragon. 47.*
n. 28. & alij. Unde non gravabor hic apponere verba
Castri Palai in *opere morali tom. 1. tractat. 4. disputat. 8.*
punct. 15. §. 4. n. 1. ubi sic ait: De testibus inhabilibus
ut sunt excommunicati, criminosi, socij criminis,
Iudæi, & hæretici, communis & recepta sententia
est non integrè delictum probare, quia licet favore
fidei ad testificandum admittantur, admittuntur tamen
ut periculum falsitatis dicenda subjecti, neque enim
hoc periculum, quod est intrinsecum, purgari potest
admissione, ex quo fit duplici teste conteste socij cri-
minis, aut aliis inhabilibus non posse reum ad pœ-
nam ordinariam condemnari, etiam si indicia & cir-
cumstantiæ concurrant, quibus præsumi potest veri-
tatem deponere, quia hujusmodi indicia & circum-
stantiæ expostulantur, ut eorum dictum admitti possit,
non autem expostulantur ut integrè probent, ut le-
genti textum in *cap. in fidei favorem, de heret. in 6.*

Sup. hoc &
segg. in hoc
§. signatè in
duobus §§.
primis non
patet, & pro
parte le-
ge etiam alia
Ref. dicta
not. &c.

patet quod circa depositio unius testis inhabilis raro
ad torturam sufficit, nisi aliis adminiculis, & præsum-
ptionibus gravibus adjuvetur; depositio duorum suffi-
ciat ad torturam, vel ad condemnandum reum pœna
extraordinaria; trium, vel quatuor depositio ad con-
demnationem ordinariam sufficit, quia multitudine
deponentium inhabilitas illorum reparatur. Ita Palaus.
Sed ego pœce viri docti nunquam condemnarem hæ-
reticum pœna ordinaria ex testimonio trium testium
inhabiliū, quia hodie ut plurimum non damnatur
hæreticus ad pœnam ordinariam, nisi adversus illum
adsint tres testes contestes omni exceptione majores;
quomodo igitur dampnandus erit ex testimonio trium
testium inhabiliū? imò neque cum quatuor, plu-
res itaque requiruntur; & tali in casu numerus tes-
tum, ut observat Rojas *singul. 188. num. 3.* supplet eo-
rum defectus etiam ad effectum, ut dicantur omni
exceptione majores, & etiam si omnes patiantur ali-
quas exceptiones. Ita Gregor. XV. in *decis. 351. n. 4.*
& §. & Cæsar de Grassis *decis. 175. num. 9.* licet, ut
verum fatear, quoad hoc ultimum dissentiat Cache-
ranus *consil. 64. num. 30.* & Burlatus *lib. 3. consil. 321.*
num. 21.

Sup. hoc lege
lin. hujus
ref. & §. No-
ta tertio, &
sup. in tr. 10.
mag. lib. 5. scilicet 5. §. possunt in hac causa, fol. mibi 728. &
ex Ref. 41. Eymericum in *direct. part. 3. quest. 69.* docent Siman-

8. Nota quintò, hos testes inhabiles, criminosos
infames, &c. admittendos esse non solum in defectum
aliarum probationum, sed etiam in casu, quo aliter ve-
ritas haberi possit, & ita contra Delrium in *disquisit.*
sup. in tr. 10. mag. lib. 5. scilicet 5. §. possunt in hac causa, fol. mibi 728. &
ex Ref. 41. Eymericum in *direct. part. 3. quest. 69.* docent Siman-

ca in *calbol. instit. tit. 35. num. 17.* Vmbertus Locutus *tit. 35. in
praxi Inquis. ver. excommunicati, num. 4.* Repet. *propos.
torium Inquis. ver. testes, ver. est tamen.* Scaccia de *judic. et
ec. tom. 1. lib. 1. cap. 82. num. 2.* Farinacius de *heret. in
quest. 188. §. 5. num. 74.* & alij, & pater ex textu in
cap. in fidei favorem de heret. in 6. ibi, *preferim in de-
fictum aliarum probationum, dictio enim illa, preferim in de-
rim, est ampliativa, & demonstrat in omni casu ad-
mittendos esse, maxime in illo, hinc asserunt DD.
quos ad satietatem adducit amicus noster doctus An-
gustinus Barbosa in *tract. de dictationibus usufrequentibus,
dist. 277. num. 4.* quod hæc dictio, *preferim*, exprimit
casum minus dubitabilem & implicat, & supponit ma-
gis indubitabilem.*

9. Et tandem nota sextò quod supradicti testes ad-
mittuntur contra reos, quando, ut habetur in *d. cap.*
in fidei favorem ex verisimilibus conjecturis, & ex
numero testium, aut personarum, tam deponentium,
quàm eorum contra quos deponitur, qualitate, ac
aliis circumstantiis sic testificantur, ut falsa dicere non
presumantur; & ita etiam observat Delius in *disquisit.*
Mag. append. 2. lib. 5. quest. 1. Hippolytus de *Macchilis
conf. 47. n. 13.* Menochius de *arbitr. lib. 2. decis. 474. n. 18.*
Mascardus de *probat. lib. 1. concl. 158. num. 3.* & alij,
qui loquuntur de depositione socij criminis.

RESOL. XII.

An confessio extrajudicialis sufficiat, ut Inquisitores pos-
sint torquere reum?

Et an si reus revocavit confessionem extrajudicalem, sit
torquendus?

Et an confessio extrajudicialis ita valeat ad torturam, ut
si reus in tortura idem confiteatur, possit condemnari,
etiam si postea non ratificet confessionem?

Et an confessio extrajudicialis non probetur per testes sin-
gulares?

Et quid in crimine hæresis? Ex part. 4. tract. 6. Resol.
etiam 12.

§. 1. **R**espondeo affirmative cum Pegna in *direct.*
part. 3. comment. 110. lit. M. Simanca in *en-
cheir. tit. 56. num. 14.* Ioseph Aldrete in *disquisit. agenda
lib. 2. cap. 8. num. 3.* Sanchez in *opus. tom. 2. lib. 6. cap. 3.*
dub. 15. num. 8. Sylvestro *ver. Indiciū, q. 2.* Angelo
n. 2. Tabiena *num. 1.* Gomez *tom. 3. var. cap. 13. num. 8.*
Petro Binsfeldio in *comment. de malef. & mali. leg. de
indiciis, §. 9.* Miranda in *ordine judic. tom. 2. quest. 26.*
art. 7. conclus. 1. Michaële Zanardo in *direct. Toleg.
part. 3. cap. 95. fol. 515.* Soula in *aphorism. Inquis. lib. 2.
cap. 39. num. 91.* Ioseph de S. Maria in *Tribun. Relig.
tract. 5. cap. 2. §. 8.* Julio Claro *q. 21. m. 3.* Farinacio *q. 37.
num. 47.* Carerio in *pract. leg. observare, num. 121.*
Hippolyto de Marillili in *pract. §. diligenter, num. 76.*
Rodríguez in *summa, tom. 2. cap. 162. num. 1.* & aliis
penes ipsos, quia non est credendum aliquem sibi fal-
sò crimen imponere.

2. Sed notandum est quod Follerius in *pract. in 2.
parte, num. 204.* adducit decem & septem requirita,
ut confessio extrajudicialis sit indicium ad torturam;
verum, ut observat Baiardus in *addit. ad Iul. Clar. 21.*
num. 112. & Menochius de *presumption. lib. 1. quest. 89.*
num. 16. & segg. quatuor tantum sunt necessaria. Pri-
mum quod confessio ista debet esse verisimilis, atque
ita debet habere causam præexistentem, nam si nulla
subesset causa, qua ita factum dici posset, indicium su-
mi non posset. Secundum, quod hæc confessio facta
mi non posset. Secundum, quod hæc confessio facta
beat calore iracundiae. Tertium quod sit confessio spe-
cialis, non autem generalis, & quo loco, & quo tem-
pore fuerit facta. Quartum quod hæc confessio

fit probata testimonio duorum, & licet hoc requiritur fit commune cum aliis indicis remotis, habet tamen nescio quid plus, cum maiori quadam diligentia iij testificari debeant. Hæc omnia Menochius ex Folerio; & hoc ultimum docet etiam Villadiego in poli. cap. 3. n. 31. afferens duos testes de confessione extrajudiciali sufficere ad torturam, cum Ioseph de Sancta Maria in Tribun. Relig. tract. 5. cap. 2. §. 8. Giurba consil. 87. n. 20.

3. Adverte id, quod asserit Menochius, confessionem extrajudicalem debere esse cum loco & tempore, ut faciat indicium ad torturam docere etiam Brunum de indicis quest. 3. num. 16. Carcerium in praxi leg. observare n. 121. Farinacium quest. 82. n. 29. Antonium Quevedo lib. de indic. & tort. cap. 7. n. 3. & Mascardum lib. 1. concl. 350. n. 1. Sed adversus illos insurgit Antonius de Ballis in tract. var. lib. 1. q. 13. num. 3, quia non videtur ei possibile, nec verisimile extra iudicium quemquam velle narrare integrum factum cum circumstantiis, quod etiam advertit Bossius in tit. de Confess. n. 45. sed de hoc infra etiam redibit sermo in fine hujus resolutionis.

4. Notandum est tamen hic primò quòd Menoch. loc. cit. n. 25. Carcerius in praxi leg. observare, n. 121. Marfilus singul. 310. Cacheranus in decis. Pedem. 79. num. 25. Bertazolus lib. 2. consil. 166. num. 22. & alij asserunt, quòd si reus revocavit confessionem extrajudicalem, non est torquendus, cum sit confessio nudi facti; verum adversus hanc sententiam insurgit, & meritiò Iul. Clar. ubi supra, & novissimè doctus Petrus Caballus resol. crim. cent. 1. cas. 81. num. 4. ubi cum multis aliis probat, quòd si error non proberetur: semper talis confessio facit indicium ad torturam, & ita testatur de praxi. Atque hanc sententiam docet etiam Farinacius quest. 81. num. 28. Bossius tit. de Confess. num. 55. Binsfeldius in comment. de malef. leg. 9. de indicis, §. 9. Miranda in ordine judic. tom. 2. q. 26. art. 7. concl. 1. Unde caute legendus est à nostris DD. Inquisitoribus in hac questione Albertinus de agnosc. q. 25. num. 32. & Sanchez in opuscul. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. num. 8.

5. Nota secundò quòd licet aliqui Doctores magni nominis, quos citat & sequitur Alphonsus Villagus in praxi lib. 7. cap. 14. concl. 3. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 353. n. 24. doceant confessionem extrajudicalem ita valere ad torturam, ut si reus in tortura idem confiteatur, possit condemnari, etiam si postea non ratificet confessionem; tamen hoc non est tenendum, si de condemnatione ad penam ordinariam criminis intelligatur, quia confessio in tormentis, præcedentibus indicis facta, semper requirit perseverantiam & ratificationem, alioqui est nullius momenti, cum vi tormentorum censetur expressa. Ita Martinus Besanus in 2. 2. D. Th. de just. q. 67. de injust. iudicis, quest. 10. concl. 2. n. 9. Pegna in direct. part. 3. comment. 110. & Petrus Caballus ubi supra n. 6. & alij penes ipsum, quibus adde Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. capite 3. §. 12. num. 26. Gomez tom. 3. var. cap. 13. n. 8. Cartharium de interrogat. reor. lib. 4. cap. 1. n. 153. Baiardum in addit. ad Iul. l. var. quest. 64. n. 136. Guazzinum tom. 2. lib. 1. defens. 30. dub. 35. n. 6. & ex nostris Simancam in carbot. instit. 65. n. 70. & Mirandam in ordine judic. tom. 2. quest. 26. art. 7. concl. 1. qui conclus. 2. cum multis DD. probat confessionem emanatam coram iudice incompetente semiplenè probare, & indicium facere ad torturam, modo sit spontanea & libera, vide Pegnam in direct. Inquisit. p. 3. comment. 118. in appen. & Genuesem in praxi Archiepiscop. cap. 8. num. 3.

6. Et tandem nota tertio quòd licet Farinac. q. 81. num. 45. & quest. 64. num. 145. cum aliis asserat, quòd confessio extrajudicialis non proberet per testes singulares,

tamen noster Sousa in Aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 21. num. 10. in crimine hæresis contrarium docet, sic enim ait: Confessio extrajudicialis sufficere probatur testibus singularibus, quorum singularitas est adminiculativa, præsertim in crimine hæresis. Ita ille, ubi citat Mascardum; & hanc sententiam etiam docet Albertinus de agnosc. quest. 25. num. 20. ubi ita asserit: Si darentur plures extrajudiciales confessiones rei, & unus testis deponeret de una confessione, & alter de altera, & sic quod testes essent singulares, licet unusquisque per se non faceret indicium, tamen hæc attestaciones simul junctæ indicium facerent ad torturam. Ita ille, qui respondet ad contraria & hanc sententiam probantea, quæ supra dicta sunt in resol. 7. & tandem, illam etiam tenet Castrus Palas in opere morali tract. 4. disputat. 8. punct. 9. num. 3. & 4. quicquid in contrarium asserat Farinacius, Menochius & alij.

Quæ hic est
sup. etiam
resol. 7.

RESOL. XIII.

An fama præbeat indicium, ut Inquisitores reum torturæ subire possint? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 13.

§. 1. **Q**uicquid aliqui asserant, sola fama de se non est sufficiens indicium ad torturam; igitur secundum Simancam tit. 65. num. 37. ut propter famam quispiam torqueri queat, hæc omnia simul requiruntur, quòd reus vilis & infamatus sit, quòd fama sit orta non à malevolis, aut levibus hominibus, sed ab honestis, & fide dignis, & postremo quòd per testes idoneos probata sit, nec sat est, quòd testes dicant hanc esse publicam famam, nisi etiam rationem addant, quæ id necessariò concludant. Ita ille, & post illum Sanchez in opuscul. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. n. 19. Sylvester etiam ver. Indicium, q. 4. Angelus n. 4. Atmilia n. 5. Tabiena n. 3. Miranda de ordine judic. tom. 2. q. 26. art. 5. concl. 1. & 2. Pegna in direct. Inquisit. p. 3. comment. 110. & Sousa in aphor. Inquisit. lib. 2. c. 39. n. 59. Quevedo lib. de indicis, & tortura cap. 9. n. 3. Menochius de præsumpt. lib. 1. q. 89. num. 51. qui num. 52. declarat hanc sententiam locum non habere, quando fama esset vehemens, nam tunc ipsa sola sine aliis adminiculis esset sufficiens ad torturam; quæ autem dicatur fama vehemens, hoc relinquit arbitrio iudicis. Sed Petrus Binsfeldius in comment. de Malef. & Math. leg. 9. de indicis, §. 6. Petrus Caballus in resol. crim. cent. 1. cas. 84. n. 14. putant famam vehementem de se sola non sufficere ad torturam; verum communis sententia Doctorum est in contrarium quos asserit Farinacius quest. 47. n. 28. sentiens famam vehementem sufficere, quod etiam docet Miranda de ordine judic. tom. 2. quest. 26. art. 5. concl. 1. Menochius consil. 788. num. 27. Peguera decis. 17. num. 16. Aldovinus consil. 26. num. 2. & ex nostris Pegna in direct. part. 3. comment. 110. Sed ut sit vehemens, advertit Farinacius quòd iudex aliquas regulas debet animadvertere, id est, quòd fama non dicitur vehemens, quando illa ortum habuit à personis inhonestis, & non fide dignis, & numerus testium minimè supplet illorum inhabilitatem in probatione famæ. Deinde attendenda est causa originis ipsius famæ, non autem nomen personarum, & ideo si fama ortum habuerit à mille personis, & nulla appareat causa, unde talis fama orta sit, non est habenda in consideratione, & ideo non facit indicium ad torturam. Sed stantibus prædictis considerationibus tantum est dicere famam vehementem facere indicium ad torturam, quantum dicere famam adminiculatam facere indicium ad torturam; ergo cum non possit fama vehemens dici, nisi sit adminiculata, sequitur has sententias inter se non pugnare. Concludendum igitur est dictam

scilicet 3 fama

famam cum aliis indiciis & conjecturis modo, quo supra explicat Simanca, esse sufficiens indicium ad torturam, & in casu contingenti D.D. Inquisitores ne deferant videre Inquisitorem, Canteram in *q. crim. cap. 2. de probat. per testes*, *q. 1. num. 8.* & Pegnam ubi supra; & Bertazolium *vol. 1. consil. 213. num. 3.* cum Pitigiano in *pract. crim. part. 3. cap. 7. in addit. lit. B.* & Michaele Zanardo in *direct. Inquis. part. 3. cap. 95. fol. 514.*

2. Notandum est tamen hic primò, quòd multi asserunt famam habentem ortum ab aliqua verisimili causa & conjectura sufficere, etiam si testes non sint ita honesti, & fide digni, sed hanc sententiam meritò reprobant Farinacius *q. 47. n. 159.* Vnde dicendum est testes deponentes de fama; ad minus duos esse debere, & hos spectare vitæ, & omni exceptione majores, ut ex multis probat Miranda *de ordin. judic. tom. 2. q. 26. art. 5. concl. 2.*

3. Nota secundò quòd aliqui asserunt sufficere in nostro casu, si testis dicat se ita publicè dici audivisse, vel ita esse publicam vocem & famam. Ita Peguera *decis. 17. n. 25.* Paulus Granatus *theor. 2. 2. num. 6.* Buratus *lib. 1. concl. 90. n. 6.* & alij, quos adducit Mascardus *de probat. lib. 1. concl. 497. n. 19.* & *lib. 2. concl. 749. n. 4.* & 5. Sed ego contrariam sententiam tenendam esse puto cum Bartolo in *l. de minore, §. plurimum, n. 12.* & ibi etiam Marfilus *n. 54. in fine ff. de quest. Navarrus in tract. de fama & infamia, cap. non sunt audiendi 2. q. 3. n. 13.* & 14. & alij innumeri; & ad summum prima opinio tunc admittenda est, quando testes adducerent causas & conjecturas verisimiles, ex quibus orta fuit fama & nam aliter famam non probarent, etiam si dicerent se ita publicè dici audivisse, vel sic esse publicam vocem, & famam, & ideo dixit Simanca ubi supra, non satis esse, quòd testes dicant ita esse publicam famam, nisi etiam rationem reddant, qua id necessariò concludant; igitur requiritur ut testes deponentes super famam reddant rationem eorum dicti, etiam non interrogati, & sic debent exprimere causas, indicia, & conjecturas, quibus orta est fama, aliter non probant, & ita inter alios docet Miranda *de ordine judic. tom. 2. q. 26. art. 5. concl. 2.* Mascardus *de probat. lib. 2. concl. 149. n. 11. 12.* & 13. & *lib. 3. conclus. 1369. num. 8.* Alia verò requisita ad probationem famæ ne omittas videre apud Farinacium *q. 37. usque ad num. 277.*

RESOL. XIV.

An fuga sit indicium sufficiens, ut Inquisitores possint torquere reum? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 14.

§. 1. **A**D hoc dubium ita respondet Simanca in *Canon. institut. tit. 65. num. 28.* Is, qui post commissum crimen fugit, antequam accusetur, poterit ob eam causam torqueri, quia, ut plerique putant, fuga illa semiplenam probationem facit. Aliud esse, aiunt, cum reus accusatus fugit, tunc enim fuga non probat semiplenè. Ita ille, & post illum Eymericus à Rosbach in *tract. crim. tit. 5. cap. 9. num. 2.* & 5. Ioseph de S. Maria in *Tribun. Relig. tract. 5. cap. 2. §. 9.* & Ludovicus Miranda in *ordin. judic. tom. 2. quest. 26. artic. 8.* qui postquam docuisset fugam adminiculatam facere indicium ad torturam, sic subdit. Intelligenda est hæc conclusio de eo, qui post commissum delictum aufugit, antequam accusetur, nam non ab re contra ipsum præsumitur, quòd illud commiserit, estque vehemens, & urgentissimum indicium ad torturam proinde sufficiens; secus est de illo, qui accusatus fugit, nam ejusmodi fuga non est vehemens, & sufficiens indicium ad torturam, nec vim habet semi-

plenæ probationis, cum ex alia causa possit procedere. Ita ille. Sed in casu occurrenti ne prætermittas videre Farinacium *quest. 48. num. 1.* & seq. Gomez *tom. 3. cap. 13. n. 10.* Iul. Clarus in *pract. §. fin. q. 21. num. 18.* Mascardus *de probat. lib. 2. concl. 819. n. 4.* & *concl. 831. n. 9.* & alios penes ipsos.

2. Non desinam tamen hic adnotare, aliquos docere ex fuga è carcere etiam attentata, orti contra fugientem indicium de delicto, pro quo detinebatur, sufficiensque ad torturam, dummodo animo revertendi non effugerit. Et ita docet ex nostris Antonius Sousa in *aphorism. Inquisit. cap. 26. num. 34.* & ante illum Farinacius *quest. 30. num. 85.* cum aliis penes ipsum.

RESOL. XV.

An variatio, mendacium, & vacillatio rei probent Inquisitoribus indicium ad torturam?

Et an sola titubatio, vultusque mutatio rei faciat contra illum indicium ad torturam? Ex part. 4. tract. 6. Ref. etiam 15.

§. 1. **R**ESPONDEO ex se sola negative. Dico igitur quòd ut variatio rei faciat contra ipsum indicium ad torturam, debet esse adminiculata aliqua alia conjectura, indicio, seu præsumptione; secus autem ut dixi, si sit sola nuda, non adminiculata; & ita hanc sententiam tenet Zanardus in *direct. Theolog. part. 3. cap. 93. fol. 512.* Lessius *lib. 2. cap. 29. dub. 17. num. 164.* Becanus in *2. 2. D. Thom. de just. quest. 67. de iniustitia iudicii, quest. 10. num. 13.* Ciazzius in *defens. reorum discept. 35. num. 8.* Sousa in *aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 80.* Ludovicus Carelius in *pract. crim. leg. observare, num. 119.* Iul. Clarus in *pract. §. fin. quest. 21.* Cachetan. *decis. Pedemont. 79. num. 17.* & alij quos citat, & sequitur Petrus Caballus *refol. crimin. cent. 2. cas. 200. num. 136.* ubi sic ait. Variatio circa circumstantias, & qualitates delicti nullo modo facit indicium ad torturam, nec etiam si sit circa ipsum delictum, nisi junctis aliis indiciis, secundum communem opinionem Doctorum. Ita ille. Et idem dicendum est de mendacio, ut ex multis Doctoribus observat Miranda in *ordin. judic. tom. 2. quest. 26. artic. 12. concl. 1.* & de vacillatione, nam sine alio indicio, conjectura, aut præsumptione non facit indicium ad torturam. Vnde etiam non desinam hic apponere verba doctissimi Inquisitoris Didaci Canteta in *q. crimin. cap. 2. de probat. per testes, quest. 1. num. 20.* ubi sic asserit: Iudices non bene faciunt qui captum aliquem propter delictum sine aliquo indicio propter vacillationem solum, vel trepidationem, ponunt ad torturam, & ex hoc vidi quemdam iudicem puniri, & condemnari in Cancellaria Granatenfi. In causa autem hæresis ex sola vacillatione nunquam reus poneretur ad torturam, nisi essent alia indicia de delicto. Ita Canteram.

2. His tamen non obstantibus non desinam hic adnotare, multos Doctores asserere, mendacium factum per facto principali per se solum indicium esse ad torturam, & ita tenent Doctores quos ad faciem adducit Giurba in *consiliis criminal. consil. 87. num. 27.* qui etiam cum multis aliis in *num. 26.* docuerat, quòd quando plura adfuerint mendacia, unum ab alio adminiculatur ad torturam.

3. Notandum est etiam hic obiter cum Menochio *de præsumpt. lib. 1. quest. 89. num. 71.* quòd sola titubatio, vultusque mutatio rei non facit contra illum indicium ad torturam: nisi cum ea titubatione, & trepidatione concurrant aliqua adminicula, quòd prius docuerat Marfilus in *pract. crim. §. diligenter, num. 74.*

& Carerius etiam in praxi crimin. leg. observare, numero 120. & novissime Soula in Aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. num. 81.

RESOL. XVI.

An reus tortus, & negativus, si superveniant nova indicia, possit iterum ab Inquisitoribus torqueri?

Et quam indicia esse debeant, an esse debeant, & differre à primis specie & substantia?

Et an in supradicto casu, quando tortura repetenda est, tunc danda sit reo copia indiciorum, & audiendus quemadmodum ante primam torturam factum est? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 16.

§. 1. **P**osse reum torqueri, si nova superveniant indicia, docet Simanca in Cathol. instit. tit. 65. num. 75. Villadiego in polit. cap. 3. num. 321. Bertazoli vol. 2. consil. 274. num. 21. & alij communiter. Sed difficultas est an ista indicia debeant differre à primis specie, & substantia? & aliqui affirmativam sententiam tenent, adversus quos novissime insurgit Quevedo lib. de iudic. & tort. part. 2. cap. 7. num. 6. ubi sic ait. Se pueden repetir los tormentos, quando despus que el reo nego en el primero tormento sobrevinieron nuevos indicios, o por la boca del reo, o por testigos, que no son aquellos, que le causaron en el primero juicio, sino de diversos generos, y mas evidentes, y que difieren de los primeros en la especie, y en la sustancia, como si los primeros indicios fueren de mala fama o de enemistad, y los segundos fueren de visita un testigo &c. porque aunque aya testigos de los primeros indicios, no se dira que ay mas indicios sino mas probanca dellos, segun Farinacio. Yo no tengo por cierta esta doctrina, porque si lo fuera, della se pudiera inferir, que supuesto que los indicios sobrevinientes han de diferir de los primeros no solo en la sustancia, sino en la especie, que si los primeros fueron remotos, no bastaran otros remotos, si propinquos no bastaran otros propinquos, y lo mismo de los proximos e indubitables, esto no es cierto y fuera absurdo el entenderlo asi, antes digo que bastaran indicios de la misma especie, con que difieran en la identidad, como si el reo fuese arremetido por enemistad, podria serlo por la fama, o por otro indicio, aunque convengan en la especie con ser remotos en los casos que bastan para tormento, lo mismo de los propinquos y de los demas, como difieran en la identidad, aunque se conformen en la especie porque no hallo razon para lo contrario, ni Farinacio la da, y asi digo, que en estos casos se podra repetir a los reos el tormento.] Ita ille, qui pro hac sententia adducit Antonium Gomez tom. 3. var. cap. 13. n. 7. & 8.

2. Verum his non obstantibus sententiam affirmativam tueretur Doctores nostri sacri Tribunalis, & inter illos doctissimus Pegna in direct. Inquis. part. 3. commen. 39. num. 156. ubi sic asserit. Observanda est doctrina de non iterandis tormentis, nisi nova indicia superveniant: nova autem indicia voco, quæ à primis differunt specie, & substantia. Ita ille, qui citat Alexandrum & Cafonum, quibus addo Vmbertum Locatum Inquisitorem in sua praxi, ver. tortura, §. & nota secundum Felinum; ubi ita ait: Si reo legitime torto, sed non confesso, nova superveniant indicia (nova voco, scilicet à primis differentia specie, & substantia, non tamen si eadem coadjuvantur testibus) iterum poterit torqueri. Hæc ille, & ex criminalistis Bossius lib. de tortura, n. 42. & alij.

3. Sed ego puto, quod sensus supradictorum DD. in illis verbis quod indicia nova debeant differre spe-

cie, & substantia, sit, quod indicia nova non sint eadem, licet coadjuvantur aliis testibus, ut v. g. & est exemplum Iul. Clari in pract. §. final. quest. 64. num. 46. aliquis tortus sit ex indicio famæ, & deinde supervenissent alij testes probantes famam, utique in tali casu non debet reus torqueri, quod utique faciendum erit, si in alia nova indicia remota supervenirent præter famam, & hunc esse sensum supradictorum verborum, patet ex verbis Locati supra adductis, & ita intelligendi sunt Cafonus de indic. lib. de tortura cap. 14. num. 8. Ludovicus Bologninus in addit. ad tract. de indic. & tort. num. 61. Brunus in tract. de indic. & tort. part. 2. quest. 5. num. 63. Damhauderus in praxi c. 38. n. 5. Petrus Caballus in resol. crimin. con. 2. cas. 93. num. 43. asserentes reum posse iterum torqueri ex novis indicis supervenientibus; si tamen à prioribus differant specie, vel substantia. Adverit tamen Vincentius de Franchis part. 4. decis. 577. & Guazzinus tom. 2. lib. 1. differ. 30. cap. 23. num. 3. & 4. indicia supervenientia, ut reus torqueatur, debere esse talia per se, ut sufficiant ad torturam. Item debere esse indicia propinqua, & non remota, quod etiam docet Natta vol. 2. consil. 407. n. 12. & alij penes ipsum Guazzinum, sed ex indicis remotis pluribus posse torturam leviter tantum repeti, tenet Caballus cent. 2. cas. 193. num. 5. Verum Quevedo ubi supra, & alij absolute docent ex indicis remotis sufficientibus repetendam esse torturam.

4. Notandum est etiam hic obiter quod in supradicto casu quando tortura repetenda est ex novis indicis, tunc danda erit reo copia indiciorum, & audiendus quemadmodum ante primam torturam factum est, nam in utroque casu militat eadem ratio, & ita docet Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 54. & post illum Catharius de interrog. reorum lib. 4. cap. 1. n. 198. & 199. Et hæc ut magis occurrentia & practicable, satis dicta sint circa materiam indiciorum in ordine ad torturam; nunc vero deveniendum est ad alias questiones, & ideo quæro,

RESOL. XVII.

An Inquisitores possint inferre torturam sine Episcopo, & alios ad hoc subdelegare?

Et an ad pronuntiandam tormenti sententiam intervenire debeant Episcopus, & Inquisitores?

Et an nemo autem alius præsens debeat esse questionum præter iudices, rebelliones, &que tortores? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 17.

§. 1. **R**espondeo negativè, ex Clem. 1. §. propter, de hæret. Vnde si Inquisitores sine Episcopo hæreticum torquerent, omnia essent ipso jure nulla, & ideo si reus ita tortus confessus fuerit, dicta confessio reo confitenti minime nocbit, etiam si fuerit ratificata, & hæc omnia late probant DD. quos citat, & sequitur Farinac. de hæret. q. 186. n. 67. & seq. quibus ego addo Michaëlem Zanard. in direct. Theol. part. 2. cap. 6. q. 41. & Vmbertum Locatum in praxi Inquis. ver. tortura, 7. 8. & 9.

2. Vnde in sacro Tribunali Inquisitionis Hispaniæ ita supradicta observantur, ut non solum Inquisitores cum Episcopo simul sententiam torture profertant, sed quando reus actu torquetur, ad sunt præsentibus simul cum Episcopo, vel ejus procuratore, & rard aliis, ut torture assistant, committunt, & ideo in instrum. Hispal. ann. 1484. sic habetur: [En la question de tormento, quando se huviera de dar, deben estar presentes los Inquisidores, y Ordinario, o alguno dellos, y si bien visto le fuere come-

per el dicho articulo à otra persona, porque ellos quisa no lo fapran bien hazer, d seran impedidos, debenn mirar que ta tal persona, à quien l'fusodicho se comietiere sea hombre entendido y fiel, y de buena fama y confientia.] Sic ibi & ad ornatum supradictorum verborum vide Pegnam in director. Inquis. part. 3. commen. 39. num. 151. lit. B. ubi sic habet. Non modò ad pronuntiandum tormenti sententiam intervenire debent Episcopus, & Inquisitores, verum etiam ad executionem ejus, nisi per infirmitatem, aut aliam justam causam alter excusaretur, quòd ubique videtur observandum. Ita ille.

3. Et ideo quòd supra determinatum est in supradicta instructione Hispalensi, postea etiam determinatum fuit in instructione Toletana anno 1561. num. 48. ubi statuitur: [Al pronunciar de la sententia de tormento, se hallen presentes todos los Inquisidores, y Ordinario, y assi mismo à la execution del, por los casos, que pueden suceder en ella, en que puede ser menester el parecer, y voto de todos sin embargo, que en las instrucciones de Sevilla del anno 1484. se permitia, que la execution del tormento se pueda subdelegar, porque esto que aqui se ordena parece cosa conveniente, quando alguno de los dichos Iuezes no se excusasse por enfermedad bastante.] Sic ibi. Quod autem dicitur de infirmitate, dicendum est etiam de alia justa causa; ut tenet Pegna loco cit. Et tandem hic non desinam adnotare ea, quæ dixit circa præsentem quæstionem Simanca in enchir. cap. 52. n. 28. ubi ita ait: Inquisitor ipse adesse debet quæstioni, quia plurimum in excutienda veritate etiam vox ipsa affert, nam ex sententia, & ex eo, quæ quis constantia, quæ trepidatione quid diceret, quædam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt; nemo autem præsens debet esse quæstioni præter judices, tabelliones, atque tortores. Sic Simanca. Et hoc ultimum determinatur etiam in d. instruct. Toletana, numer. 55. ubi sic habetur. [Al tormento no se deve hallar presente persona alguna mas de los juezes y el Notario, y ministros del tormento.] Sic ibi. Quod etiam ex multis probat Suarez de Paz in praxi tom. 1. cap. 3. part. 5. §. 12. num. 84. & Villadiego in polit. c. 3. n. 315.

RESOL. XVIII.

An sit in arbitrario DD. Inquisitorum, quando delictum est vehementer indicatum, procedere ad poenam extraordinariam, vel ad torturam? Ex part. 4. tract. 6. Ref. etiam 18.

Sup. hoc sup. §. 1. ex ref. 1. lege doct. §. Nota etiam & aliterius Ref. ejus

Aliqui viri docti ex collegis in hoc sacro Tribunali sæpius affirmativam sententiam docuerunt; ego verò negativam semper adhæsi, & modò adhæreo, ex sententia Baldi, quem referunt & sequuntur duo præstantissimi Doctores Hispani, Greg. Lopez & Anton. Gomez, hic tom. 3. var. cap. 12. num. 26. ille verò in part. 7. tit. 1. l. 26. ver. duda, quorum sententiam amplectendam esse docet novissimè Thom. Sanchez in opusc. tom. 1. lib. 3. cap. unic. dub. 12. num. 4. ubi sic ait: Quando judex habet indicia urgentia contra aliquem in criminalibus, & ipse reus neget delictum, non est in arbitrio judicis procedere ad torturam, vel ad poenam aliquam extraordinariam; sed si reus est persona, quæ potest torqueri, de jure tenetur judex procedere ad torturam, ut comperta veritate possit judex poena ordinaria damnare reum, vel absolvere, quia hoc medium jure statutum est ad extorquendam veritatem, leditum, ff. de quest. & intelligitur conclusio, servatis omnibus requisitis ad torturam. Ita ille, & ego, quæ quidem opinio magis amplectenda videtur in

nostro sacro Tribunali in quo non solum intenditur poena reorum; sed etiam emendatio; & veritatis ad eorum salutem indagatio, quæ sola tortura haberi potest: ergo ad eruendam veritatem, necessitudo danda erit, ita ut rei confitendo errores, convertantur & vivant, ut bene docet Simanca in enchirid. cap. 52. num. 4.

2. Non desinam tamen hic adnotare, Menochium, virum quidem doctissimum, de præsumpt. lib. 1. §. 92. num. 3. existimare hoc totum judicis arbitrio relinqui, ut pro ipsorum indiciorum, & præsumptionum qualitate, ac pro conditione personæ arbitretur, an damari aut torturæ subijci debeat reus, vide etiam Cameram in qq. crim. c. 2. de probat. per testes, quasi. 1. n. 31. in fine.

RESOL. XIX.

Quomodo Inquisitores debeant interrogare reos in tortura? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 19.

Ad hunc casum ita respondet Io. Rojas de heret. part. 2. num. 295. Inquisitores fidei caute in tortura reos interrogent, ne occasio mentiendi contra se, & alios detur, ideo generaliter, & non particulariter, vel nominatim sunt interrogandi, videlicet ut veritatem dicant de omnibus, de quibus sunt accusati, & fuerunt; & nullo pacto fallum contra se, vel alios proferant, nam si particulariter interrogantur de re aliqua, vel persona, esset potius ad fallum incitare, & suggerere, quàm inquirere. Ita ille, cui adde Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. num. 92. Mirandam in ordine judic. tom. 2. quæst. 26. art. 15. concl. 7. Simancam in Cathol. instit. tit. 65. n. 37. & seq. & ideo sapienter in nostra instruct. Toletana an. 1561. num. 49. sic statuitur. [Al tiempo que la sententia de tormento se pronuncie, el reo sea advertido particularmente de las cosas, sobre que es puesto à quæstion de tormento, pero despues de pronunciada la sententia no se le deve particularizar cosa alguna, ni nombrarle persona de los que parecieren culpados, o indicados por su proceso, y en especial, porque la experiencia ensena, que los reos en aquellaagonia dicen qualquier cosa, que les apunten, de que se sigue perjuizio de terceros, y ocasion para que reboquen sus confesiones, y otros inconvenientes. Ita ibi sapienter, ut dixi, & sanctè.

RESOL. XX.

An Inquisitores debeant admittere appellationem rei à sententia torture? Et aliqua alia circa appellationem rei notantur? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 20.

Respondeo affirmativè ex l. 2. Cod. de appellat. Superius recipien. & l. penult. C. quorum appellat. non recit. in causis punitur, nisi appellatio esset frivola & calumpniosa. Et si talis appellatio non recitatur, non est appellatio, nam in tali casu possunt illam rejicere, & ea non obstante ad ulteriora procedere absque attentatorum vitio, ut in facti contingentia, me consulente cum DD. Collegis in sacro Tribunali, anno præterito factum fuit, rejiciendo appellationem cujusdam rei tanquam frivola; quando verò dicatur appellatio frivola, remittitur arbitrio Inquisitorum, per ea, quæ adducit Soula in Aphorism. lib. 2. cap. 35. num. 6. Simanca in Enchirid. tit. 52. num. 11. & in institut. Cathol. tit. 65. num. 2. Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. §. 12. num. 81. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15.

dub. 15. num. 4. Miranda in ordine iudic. tom. 2. q. 26. art. 15. concl. 2. Quevedo lib. de iudiciis & tort. cap. 13. num. 6. Villadiego in polit. cap. 4. num. 324. Sebastian. Guazinus in defensorum tom. 2. lib. 1. defen. 30. capite 2. num. 11. Menochius de arbit. lib. 2. cas. 197. numero 2. & Farinacius quest. 38. num. 27. qui optimè num. 28. advertit, quod tunc appellationem frivolam, & calumniosam iudex arbitrabitur, quando videbit in processu apparere legittima ad torquendum indicia, & ea non fuisse purgata in termino concessio ad defendendum; quæ tamen omnia procedunt, quando constat clarè de calumnia appellationis: secus autem quando fumus in dubio tam juris, quam facti, nam tunc Domini Inquisitores debent superfedere in tortura, & expectare quid super appellatione pronunciet iudex ad quem, ut optimè observat Caravita in ritu mag. Cur. 259. num. 10. cum Farinacio loco citato, quibus adde Guazinum loco citato, Scaccia in de iudic. tom. 1. lib. 1. cap. 97. num. 85. ubi explicat, quando appellatio à sententia torture dicatur frivola, & ita omnia supradicta determinantur in nostra instr. Tolet. anno 1561. n. 50. ubi sic habetur. [Deben los Inquisidores mirar mucho que la sententia del tormento sea justificada, y procediendo legitimos indicios, y en caso que desto tengan escrupulo o duda por ser el perjuicio irreparable, pues en las causas de heregia ha lugar apelacion de las interlocutorias otorgadas la apelacion a la parte que apela. Pero en casos, que esten satisfechos de los legitimos indicios que del processo resultan esta justificada la sententia del tormento, pues la apelacion en tal caso se reputa frivola deben los Inquisidores proceder a la execution del tormento sin dilacion alguna, y advertir que en duda han de otorgar la apelacion.] Sic ibi, quæ ubique, ait Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 31. num. 121. obiter vellem, quoniam tutilima sunt, & acquisitiva.

2. Nota tamen hic cum dicto Pegna, quod appellatio ab interlocutoria, siue à gravamine, quo reus se gravari dicit, duo præcipue continere debet, primum est gravamen, à quo appellatur, ex cap. cum sit Romana, extra de appellat. alterum est causa gravaminis, & non sufficeret illa in genere, sed specificè erit explicanda, aliter appellatio non valeret.

3. Nota secundò, quòd si post appellationem aliud crimen deferatur, ipsa appellatione non obstante possunt Inquisitores circa illud contra appellantem procedere, si tamen causa gravissima non sit, tutius est non procedere, & Superioris responsum expectare. Ita Soufa ubi supra num. 11. qui citat Pegnam, quibus ego addo Castrum Palaum in opere morali, tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 7. num. 7. ubi rectè excipit, nisi causa appellationis fuerit suspicio iudicis, tunc enim quia æqualiter in omnibus causis procedit, non poterit iudex reum ad respondendum compellere, nisi forte fuerit delictum adeo grave, & manifestum, ut ipsamet gravitate, & manifestatione reus condemnatus existat.

4. Et tandem nota tertio, quòd in casu, quo Inquisitores admittunt appellationem, transmittendus est reus cum processu, & idoneis custodibus ne fugiat, vel potius mittenda est summaria informatio ad Summum Pontificem. Ita Patamus de orig. Inquis. lib. 3. quest. 4. num. 110. & Soufa ubi supra num. 9. Verum in nostra Inquisitione Hispanica in tali casu observatur id, quod statuitur in instructione Toletana cit. n. 51. ubi sic habetur: [Si en alguno caso pareciesse a los Inquisidores, que deben otorgar la apelacion en las causas criminales de los reos, que estan presos, deben embiar los procesos al Consejo sin dar noticia dello a las partes, y sin que persona de fuera de la cargel

lo entienda porque si al Consejo pareciere otra cosa, en algun caso particular lo podrian mandar, y proveer.] Sic ibi.

RESOL. XXI.

An Inquisitores possint torquere Confessarium sollicitantem ex delatione unius faminae bona fama?
Et an Confessarius minimè detrudendus sit in carcerem ex unius faminae quantumvis honesta delatione?
Et an si Religiosus sit, non debeat incarcerationi sine consilio Supremi Senatus? Ex part. 4. tractat. 6. Refol. etiam 21.

§. 1. **A**firmativè ad hunc casum respondet Michaël Zanardus in direct. Theol. p. 3. cap. 38. fol. mibi 490. ubi sic ait: Item si mulier sit bona fama & opinionis, si à Confessario in actu confessionis compulsa contra aliquem aliàs suum Confessarium deposuerit, quòd eam in confessione sacramentali sollicitaverit (nisi mulier sit de mendacio suspecta ex exceptionibus, & talis Confessor sit cognitus probata vitæ) poterit torqueri super dicto unius optimæ mulieris, non patientis tamen aliquam exceptionem ex voluntariis, cum sumus in crimine occulto, & nullus præsumatur suæ salutis inimicus, unde coacti à Confessario, ut Confessarium sollicitantem revellet, & inter hos nulla sit inimicitia, ut testis probans de proprio auditu (qui in tali delicto æquivaleret ei, qui aliquid deponit de proprio visu) ut testis integer habebitur. Hæc Zanardus.

2. Sed hæc quæstio non deserviet pro Inquisitione Hispanica, in qua nunquam Confessarii sollicitantes torquentur, verum loquendo stante praxi Inquisitionis Romanæ ubi supradicti torquentur, adhuc puto sententiam Zanardi non esse admittendum, nam si, ut optimè observat contra Canteram Anton. Soufa de Conf. sollicit. tract. 2. cap. 21. num. 6. Confessarium minimè detrudendum esse in carcerem ex unius faminae, quantumvis honesta, delatione, quanto magis dicendum est, ex tali delatione, minimè torquendum esse, nam mulier nunquam est testis omni exceptione maior; sed unicus testis non sufficit ad torquendum, nisi sit omni exceptione maior; ergo, &c. Dicendum est igitur, quòd numerus testium in tali casu sufficiens ad reum torquendum remittitur arbitrio Inquisitorum, qui inspectis circumstantiis, qualitate reorum & testium, hoc negotium prudenter determinabunt: In nostro verò Tribunali Inquisitionis Hispanicæ reus in tali casu, neque recluditur in carcerem quousque duobus testibus, vel tribus fuerit testificatus, ut observat Anton. Soufa ubi supra num. 7. & Castrum Palaum in opere morali tom. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 11. num. 1. & alij, & sic est Religiosus, in carcerem secretum non detruditur sine consilio Supremi Senatus.

Sup. hoc sup. in tr. 9. ref. 64. §. Sed in fin. & in ref. 65. §. 1. ad med. vers. ex unius faminae.

Sup. hoc mag. latè sup. in tr. 10. ref. 39. §. ult. post med. & in ref. 67. §. ult. post tot.

RESOL. XXII.

Quomodo, & quo tempore Inquisitores debeant facere, ut reus ratificet confessionem in tormentis factam?
Et aliqua alia circa hoc notantur, & deciduntur? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 22.

§. 1. **P**ost inflictum tormentum, & confessionem in eo extortam, ut virtute ejus reus possit condemnari, necessarium est, ut eam ratificet extra locum torture, ut patet per glossam in l. ver. 2. aliquid, C. quarum

guarum appellat. non recip. & per glossam in l. servos, C. ad leg. de vi public. & docet Simanca in *Catbol. instit. tit. 65. num. 67.* Suarez de Paz in *praxi tom. 1. p. 5. cap. 32. §. 12. mem. 23. n. 24.* & alij; quantum autem tempus transire debeat in hac causa, nullo communi jure præfinitum est Bartol. & alij in l. 1. §. *Dignus Severus ff. de quest. in arbitrio* iudicis hoc esse positum, videtur sentire. Cæterum Anton. Gomez *tom. 3. var. cap. 13. num. 24.* rectè admonet id spatium esse debere unius diei naturalis, & hæc omnia observat Pegna in *direct. part. 3. comment. 39. num. 158.* qui addit, benignius esse, ut hæc ratihabitio fiat post duos, vel tres dies, postquam inflicta fuit tortura, ne adhuc tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio durare videatur, quod etiam asserit Soula *aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 43.*

2. Sed praxis nostræ Inquisitionis Hispanicæ sequitur opinionem communem Antonij Gomez, & aliorum, & ideo dicta ratificatio recipitur post transactas 24. horas. Vnde in instruct. Tolet. anno 1561. num. 53. sic statuitur [Pasadas 24. horas despues del tormento se ha de ratificar el reo en sus confesiones, y en caso, que las revoque usar se ha de los remedios del derecho. Y al tiempo que el tormento se da, el notario debe assentar la hora, assi mesmo a la ratification, porque si se hiziere en el dia siguiente no venga en duda si es despues de las veynte y quatro horas, o antes, y ratificandose el reo en sus confesiones, y satisfechos los Inquisidores de su buena confession podranle admitir a reconciliacion sin embargo de que aya confesado en el tormento.] Sic ibi. licet Simanca in *Catbol. instit. tit. 65. n. 71.* & Miranda in *ordine judiciario tom. 2. q. 26. art. 17. concl. 3.* asserant, quod Inquisitores solent in tertium diem rei ratificationem differre, quod illis etiam permittit instructio Hispal. anno 1484. n. 15. Verum hodie ex dicta instructione Toletana, ut observat Didacus Cantera ubi infra, post transactas 24. horas a reo ratificationem regulariter exposcent.

3. Modum verò habendi hanc ratificationem ponit Farin. de *hæres. q. 185. §. 8. n. 150.* ubi ait: Cautius est, prout hodie servatur, quod ad effugiendam suggestionem non lecta sibi confessione monetur ad repetendum in substantia, quid in sua confessione in tormentis emanata pro veritate dixerit, & sic per ipsum repetita dicta confessione in substantia postea legatur confessio per extensum, & perquiratur ab eo, an ea quæ sibi lecta fuerint, sint illa eadem, quæ confessus fuerit post torturam, & an tanquam vera confirmare, & ratificare intendat. Ita Farinacius; & licet alij ponant aliam formam habendam dictæ ratificationis, non est recedendum à supradicta tanquam magis perfecta, & recepta in praxi, ut testatur Farinacius.

4. Notandum est tamen id, quod observat Inquisitor Cantera in *q. crim. cap. 2. de probat. per testes, q. 1. n. 67.* ubi sic ait: Vnum tene menti, quod si aliquis tortus confessus fuit in tortura, & postea ad bancum iudicis revocaverit, & post revocationem spontè fuit iterum confessus, dicendo, quod illud, quod dixit in tortura, verum erat, certè tunc valebit confessio facta in tortura, cum sit corroborata cum confessione spontanea postea facta. Istum casum habui in praxi, & sic fuit determinatum per Consilium supremum Inquisitionis. Ita Cantera.

5. Notandum est tamen hic obiter quod licet, ut dictum est, confessio facta, in tormentis non nocet, nisi postea ratificetur, quod idem dicendum est, si confiteatur ex realis tormenti terminatione propinqua, tamen verbalis terrefactio remota ratificatione non indiget; & ita docet Pegna in *direct. p. 3. comm. 39. n. 150.* & post illum Soula in *aphor. Inquisit. lib. 2. c. 39. n. 42.*

6. Notandum est etiam, quod dicta ratificatio confessionis in tormentis facta, si reus est minor, facienda est coram curatore, ut observat Villadiego in *polit. cap. 3. n. 330.* & ideo Paulus Gaspar in *ordine process. in S. Offic. fol. 40. pag. 2.* sic ait: [Si el reo fuere menor de veynte y cinco años, se ha de ratificar con asistencia de su Curador, y firmar ambos.] Ita ille.

7. Et tandem nota quod confessio in tortura facta, & postea extra tormentum ex intervallo legitime ratificata, his tamen non obstantibus ex erroris allegatione & ejus probationis oblatione revocari potest, & ita tenet Caballus in *resol. crim. cent. 2. c. 186. n. 4.* qui citat Bossium & Clarum, licet aliqui assentiant hoc non procedere, quando urgentia indicia torturam præcederunt, ut confessio extrajudicialis, &c. sed contrarium errore probato dicendum est, & si error non probetur, non est deveniendum ad torturam, sed ad condemnationem definitivam.

RESOL. XXIII.

An Inquisitores debeant torquere reum, qui postquam in tormentis confessus est, sequenti die confessionem suam negat? Ex p. 4. tract. 6. Ref. etiam 23.

§. 1. Videtur quod non, ex verbis instruct. Hispal. anno 1484. n. 5. ubi sic habetur: [Si el delicto pareciendo semplemente probado los dichos Inquisidores con el ordinario juntamente deliberaron de poner al acusado a question de tormento, confiesse el dicho delicto, y despues de quitado el dicho tormento ex intervalo conviene a saber el dia siguiente, o a tercero dia revocar la dicha confession y se delatézere (como quier que el delicto no quede ni sea compidamente probado) deben los Inquisidores mandar por razon de la infamia y præfucion que del process resulta contra el dicho acusado, que abjure publicamente el dicho error y denle alguna penitencia arbitraria.] Sic ibi.

2. Sed his non obstantibus, ut observat Didacus Cantera in *quæst. crim. cap. 2. de probat. per testes, q. 1. num. 67.* id non servatur in praxi in sacro Tribunali, quod etiam testatur Simanca in *instit. catbol. tit. 65. numero 80.* qui etiam notat dictam instructionem contrarium non prohibere. Dicendum est igitur cum Simanca in *catbol. instit. cap. 63. n. 43.* Peguera in *praxi, l. 1. §. 12. num. 9.* Bossio *tit. de tortura, n. 34.* Suarez de Paz in *praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. num. 17.* Villagot. in *praxi lib. 7. cap. 7. concl. 3.* Aldrete de *discept. tuerd. libro 1. cap. 17. n. 26.* Binsfeldio in *comment. de maleficiis math. leg. 7. quæst. 1. concl. 14.* Miranda in *ord. judic. tom. 2. quæst. 26. art. 18. concl. 1.* Michaële Zanardo in *direct. Theol. par. 3. cap. 88.* Soula in *aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 39.* Quevedo *lib. de indicis & tort. part. 2. cap. 7. num. 2.* Villadiego in *polit. cap. 3. num. 331.* Ambrosino de *process. inform. lib. 4. cap. 5. n. 12.* Guazzino *tom. 2. de process. inform. lib. 4. cap. 36. n. 4.* Inquisitores postea in tali lib. 1. *defens. 30. cap. 36. n. 4.* Inquisitores postea in tali casu torquere reos; & ratio est clara, quia ex illa revocatione videtur resultare novum indicium propter variationem torti, vacillavit enim, & propria confessione corroboravit præcedentem probationem, & novum indicium ore suo addidit, & ita ex Theologo docet Lessius *lib. 2. cap. 29. dub. 17. n. 168.* & Becanus in *2. 2. D. Thom. de justit. quæst. 67. de injustitia iudicis, q. 10. num. 18.*

RESOL. XXIV.

An si reus his tortus, his confessus est, & revocat confessionem, sit tertio ab Inquisitoribus torquendus? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 24.

§. 1. **P**ugnantes acriter circa præsentem questionem sententias invenio, & ideo affirmativam docent Doctores, quos citat, & sequitur Petrus Binsfeldius in comment. de malef. & math. leg. 7. quæst. 1. conclus. 14 quibus ego addo Castrum Palaum in opere moralit. tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 9. num. 17. Ludovicum Pegueram in pract. crimin. cap. 12. §. 12. num. 9. Clarum in praxi §. fin. quæst. 21. num. 36. Cifuentes in leg. 79. Tauri, ver. item quibus vicibus. Antonium Quevedo lib. de indic. & tortur. part. 2. cap. 7. num. 3. Gomez tom. 3. var. cap. 13. num. 8. Ambrosini de processu inform. lib. 4. cap. 5. n. 14. Suarez de Paz in praxi crim. tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 19. & Mirand. in ordine judic. tom. 2. q. 26. art. 18. concl. 1.

2. Sed negativam sententiam tenet ex nostris Doctoribus Didacus Cantera in quæst. crim. cap. 2. de probat. per testes, quæst. 1. num. 67. Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 39. Vmbertus Locatus in praxi Inquis. ver. tortura. §. sed pone, reus postus ad torturam. Simanca in cathol. instit. tit. 65. num. 81. Soula in aphorism. Inquis. lib. 2. cap. 39. num. 39. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. num. 14. quibus adde ex Criminalistis Farinacium quæst. 38. num. 106. & Cartharium de interrogatione reorum lib. 4. cap. 1. num. 132. & 161. & Damhauderum in praxi crimin. cap. 38. num. 12. Ratio est, quia indicia prioris confessionis per penam secundæ torturæ satis purgata sunt; & licet Io. Baptista Bajardus in addit. ad Iul. Clar. quæst. 21. num. 140. asserat hoc relinquendum esse arbitrio iudicis, qui considerabit gravitatem delicti, qualitatem rei, & qualia præcesserint indicia, quæ possunt adesse esse arguentia, ut iudex recte possit arbitrari reum etiam tertio esse torquendum. Verum ego absolute negativam sententiam nostrorum Doctorum tenendam esse puto, quam piam satis esse fatentur ipsimet adversarii, ut Miranda loco citato, & in uno tantum casu consulerem DD. Inquisitores reum tertio torquendum esse, quando, ut recte observant Simanca, Soula, & Pegna ubi supra, bis levissimè fuerit tortus, & in posteriori illa confessione alia nova signa priori confessioni addiderit. Vide etiam Guazzinum tom. 2. lib. 1. defens. 30. capite 14. num. 6.

RESOL. XXV.

An Inquisitores possint torquere ex dicto unius testis minoris 20. annis?
Et quid, si ad sit testimonium duorum? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 25.

§. 1. **D**e hoc casu olim interrogatus fui ab Illustrissimo Inquisitore Llamas, qui pro parte affirmativa adducebat Bartolum in l. de minoribus, de quæst. in princ.

2. Verum ego tunc negativè respondi, nam unus testis tunc facit indicium ad torturam, quando est integer, & omni exceptione major; sed minor 20. annis non est integer testis, cum non habeat ætatem requisitam in l. in testimonium, juncta sua glossa, ff. de testibus, ergo, &c. & ita hanc sententiam docet Didacus Cantera in qq. crimin. cap. 2. de probat. per testes, quæst. 1. num. 31. ubi etiam adducit præcticam notabi-

lem à DD. Inquisitoribus menti tenendam, & ideo hic ejus verba apponam, sic enim asserit. Vnum vidi practitari in Consilio supremæ Inquisitionis, quod etiam ex dicto unius testis minoris viginti annis, imò nec habebat decem & octo annos, ex dicto illius fuerunt capti duo homines pro hæresi, quod certè durum mihi visum fuit: præcipuè quia ultra hoc quod ille testis non habebat ætatem, erat mulier, licet verum sit, quod illi delinquentes erant ex genere Maurorum, & cæremoniarum ex quibus testificabatur, erant Mahometanæ, & sic contra eos erat præsumptio, cum essent ex illo genere, nam ex malis parentibus præsumitur contra filios, ut habetur in cap. quia verisimile, de præsumpt. Ita Cantera.

3. Notandum est tamen, quod licet, ut dictum est, unus testis minorennis non sufficiat ad torturam, sufficerent tamen si essent duo, & ita docet M. Anton. Delius in disquis. mag. appen. 2. lib. 5. quæst. 15. lit. F. quia testimonium unius si accedat aliud indicium, valet ad torturam. Sed accedens secundi minorennis testimonium, novum est indicium, ergo, &c.

RESOL. XXVI.

Qui prior ex complicibus debeat ab Inquisitoribus torqueri? Ex p. 4. tr. 6. Ref. etiam 26.

§. 1. **H**ic casus frequenter solet accidere, quia in fortilegiis, maleficiis, fuga ad terras infidelium, &c. sæpe ad sunt plures complicés; igitur ad propositam questionem responderet Simanca in Cathol. Instit. tit. 65. num. 66. ubi sic asserit. Si plures ejusdem criminis socij, & participes torquendi sunt, iudex à suspectissimo debet procedere, & à quo facillimè posse scire verum, verisimilius fuerit, id est, ab eo, qui timidior, debiliior, deterior sit. Ita ille, & hoc etiam docet Peguera in praxi crimin. c. 12. §. 11. num. 5. Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 85. Villagut in praxi lib. 7. cap. 9. concl. unica. Petrus Binsfeldius in comment. de malef. & math. lib. 7. quæst. 1. concl. 9. Paulinus Berti in praxi crim. tit. 22. cap. 1. n. 1. Michaël Zanardus in direct. Theol. part. 3. cap. 91. Damhauderum in praxi cap. 37. num. 14. Vmbertus Locatus in praxi Inquis. ver. tortura. §. & nota etiam Villadiego in polit. cap. 3. num. 316. ubi sic ait. [Si el tormento ha de dar à muchos sobre el mismo delito, ha de començar por el mas viejo, o mas delicado, o menor de edad, y si ay padre, y hijo ha de confesar por el hijo, o por muger si la hay, no haviendo nada destos por el mas indiciado.] Sic ille, quod etiam docet Ambrosini de processu inform. lib. 4. cap. 7. num. 1. Cartharius de interr. reorum, lib. 4. cap. 1. num. 208. Iul. Clar. in pract. lib. 5. §. final. quæst. 64. num. 29. Madius in tract. de sacris Ordin. cap. 36. num. 12. & alij penes ipsos, quorum opinio procedit, quando etiam torquendus sunt testes, ut observat Martilius in pract. crim. §. expedita, num. 49.

2. Non desinam tamen hic adnotare Bajardum in addit. ad Iul. Clarum ubi supra, quæst. 64. num. 93. ex Afflicto concludere, quod à quibus complicibus tortura sit incipienda, remittitur arbitrio iudicis; verum hoc arbitrium debet esse regularum à recta ratione. Hæc Bajardi opinio coincidet cum opinione Simanca, aliorumque modo, quo supra dictum est. Sed omnia supradicta advertit Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 19. num. 4. procedere quando inter plures torquendos vigerent æqualia indicia; secus si contra unum vigerent majora, & plura indicia, quia ab illo tortura erit inchoanda, verum hæc opinio apud me non caret difficultate.

RESOL.

quod non solum dicta, sed etiam nomina testium reo publicanda sint, tamen in causa hæresis hoc non procedit, ut observat ex Simanca Iul. Clar. in praxi 9. 49. & habetur in cap. fin. de hæret. in 6. & Miranda in ord. jud. tom. 2. q. 26. art. 14. concl. 1.

3. Verum circa præsentem questionem magnam difficultatem infert supradictus textus, nam ibi circumscripta potentia rei inquisiti, ac cessante periculo testium examinatorum contrarium videtur jure cautum, nam verba textus sic habent. Iubemus tamen quod si accusatoribus, vel deponentibus, propter potentiam personarum, contra quas inquiritur, videant Episcopi, vel Inquisitores grave periculum imminere, si contingat fieri publicatio nominum eorum, ipsorum nomina non publice, sed secreto, omittis aliis, exprimantur, sique non obstante, quod illis, contra quos hujusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata, adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorumdem. Ita textus ibi.

4. Ex quo Franc. Personal. in tract. de iudiciis & tortur. post num. 19. nititur probare contra Simancam non valere consuetudinem celandi nomina testium in omnibus casibus, cujus sententia magis videtur comprobari ex Bulla Pauli III. ubi postquam mandavit in coeptis indiciorum reis ante torturam tradendis, nomina testium fore exprimenda, subdit postea hæc verba, præterquam in crimine hæresis, juxta juris dispositionem, sed circumscripta potentia Inquisiti, & periculo ipsorum testium ejus mandat, ut patet d. cap. fin. etiam in crimine hæresis publicari nomina testium; ergo cessante periculo, publicanda erunt.

5. His tamen minimè suffragantibus, non est recedendum à communi & accepta praxi, per quam absolute omnibus reis in sacro Tribunali non dantur nomina testium, & ita determinavit Congregatio Cardinalium die 14. Maji 1566. per hæc verba: Illustrissimi Cardinali Inquisitores Generales in Congregatione ordinaria decreverunt dari nuda testium dicta pro ut eo usque observatum fuit absque nominum publicatione, aliarumque circumstantiarum, propter quas posset devenire ad ipsorum testium notitiam, & quoad responsiones testium super rei interrogatoriis pœter decreverunt non esse dandas, si ex illarum publicatione deveniretur in notitiam, quinam fuerint testes ipsi. Sic ibi. & ideo in instruct. Tolet. anno 1561. n. 39. sic habetur. [Si pidiere el preso traslado, y publicacion de las defensas no se le ha de dar, porque por el podria venir en conocimiento de los testigos que contra el depusieron.] & ita hanc sententiam Molcovius de majestate militantis Ecclesie lib. 1. par. 1. cap. 11. Homobonus de statibus part. 1. cap. 6. Scaccia de iudiciis lib. 1. cap. 87. num. 18. Delcius in disquisit. magicis lib. 5. sect. 15. Zechius in summa tom. 1. tit. de fide cap. 11. n. 14. Rojas singul. 207. Simanca in cathol. instit. tit. 64. n. 26. Gundisalvus de hæret. q. 10. num. 4. Zanchinus de hæret. cap. 9. num. 6. Decianus lib. 5. cap. 35. num. 16. & latissime Barbosa in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 20. num. 6. & sequen. & Quevedo lib. de iudiciis & tort. cap. 10. num. 15.

6. Quod verò de non publicandis testium, seu accusantium nominibus dictum est, idem locum habet in quibusdam aliis circumstantiis, ex quibus posset reus devenire in cognitionem testium, vel accusatorum, & ita observat Pegna in annotat. ad Lucernam Inquisit. ver. nomina accusatorum. Genueus in praxi cap. 68. num. 5. & alij. unde in instruct. Hispal. an. 1484. n. 16. sic statuitur. [Quando la probança fuere hecha, y los testigos repregontados deben hazer publicacion de los dichos, y deposiciones callando los nombres y circunstancias por las quales el reo acusado podria ve-

nir en conocimiento de las personas de los testigos.] & in instruct. Tolet. an. 1561. n. 31. [Ratificandolos testigos, laque se en la publicacion a la letra todo lo que tocara al delito, como los testigos depoen quitando della solamente lo que le podria traer en conocimiento de los testigos.] Ex quibus verbis, ut optime observat Pegna in direct. Inquisit. p. 3. comm. 124. videtur arbitrio Inquisitorum relinqui, quales circumstantiæ publicari possunt, quales vero taceri, nam ex quo dicta instructio eas non præscripsit, iudicio Inquisitorum reliquisse videtur.

RESOL. XXIX.

An minores 14. annorum sint ab Inquisitoribus torquendi?

Et quid de pregnantibus, senibus, laborantibus, quartanas, morbo Gallico, &c?

Et an Nobiles sint in S. Officio levius torquendi? Ex p. 4. tract. 6. Ref. etiam 29.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Ioseph Sesse Consultor S. Officij, vir quidem doctus, in decis. Regni Aragon. tom. 4. dec. 476. n. 20. ubi sic ait: Minor 14. annorum, licet de jure non torqueatur fallit in læsa majestate divina, & humana, nec pœna in eo minoratur in his criminibus. Ita ille, & novissimè Castus Palaus in opere morali tom. 1. tract. 4. disp. 8. pun. 9. num. 14. & Villadiego in polit. cap. 3. num. 322. & 323. ubi sic ait: [No se puede dar tormento a las personas privilegiadas como son el menor de 14. años y el viejo de 60. &c. si no es en delito de heregia, que en tal caso no ay persona privilegiada, que no pueda ser atormentada.] Ita ille, & pro hac sententia faciunt Doctores, quos citat & sequitur Guazzinus tom. 2. lib. 1. defen. 30. cap. 9. asserentes minores 14. annis in crimine læsæ majestatis torqueri, quod etiam docet Eymericus à Rosbach in tract. crim. tit. 5. cap. 21. num. 10.

2. Sed contrariam sententiam tenet Marc. Anton. Delcius in disquisit. magicis lib. 5. sect. 9. §. quoad personas, ubi sic asserit: Quoad eos qui sunt excepti ratione ætatis, puto si sint minores ætate annorum 14. tantum esse terrendos etiam terrore reali, ut nudando, ligando, & ad ceuleum adducendo, non tamen imponendo: si minores tamen 25. annis ingressu saltem 14. torquendi, sed mitius, quam majores. Hæc Delcius, & ante illum Simanca in cathol. instit. tit. 63. numero 45. & Pegna in direct. Inquisit. part. 3. comm. 110. §. minores vero 20. annis, non bene pro sua sententia citati à Castro Palao, cum aperte asserant minores 14. annorum torqueri non posse, sed terri, ut cum Simanca observat etiam Miranda in ordine judicior. tom. 2. q. 26. art. 13. concl. 7. His tamen non obstantibus aliqui non discedunt à prima sententia, quando sine periculo & moderatè dicti minores 14. annorum torquerentur, & ita tenent DD. quos citat Farinacius q. 42. n. 102. & 133. & Guazzinus tom. 2. lib. 1. defen. 30. cap. 18. num. 4.

3. Illud verò, quod asserit Sesse ubi supra, quod pœna ratione ætatis in minoribus non minoratur, mihi non placet, & ideo Soula in aphor. Inquisit. lib. 3. c. 32. n. 18. sic ait: Minores 25. annis regulariter puniuntur mitius, etiam facti majores, quia non tempus punitionis, sed delicti attenditur, & n. 21. ait: In crimine hæresis si minor rectè pœniteat, mitius punitur; & citat Simancam, Decianum, & alios.

4. Dicendum est igitur cum Suarez de Paz in praxi tom. 1. par. 5. cap. 3. §. 12. n. 50. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 5. dub. 15. num. 12. Miranda in ordine judic.

T

tom. 2.

tom. 2. q. 26. art. 13. concl. 6. Narbona in recopil. part. 1. leg. 61. *quæst. 1. n. 14.* Rojas singul. 298. num. 5. Guazzini ubi supra. Cantera in qq. crimin. cap. 2. de probat. per testes, q. 1. n. 71. & Doctoribus citatis in Tribunali S. Inquisitionis, omnes personas privilegiatas posse torqueri, exceptis minoribus annis 14. senibus, & prægnantibus, imò prægnantes neque terri possunt, ut observat Pegna part. 3. comment. 39. Sousa in aphorism. Inquisit. lib. 2. c. 39. n. 32. Binsfeldius in comment. de malef. leg. 7. *quæst. 2. concl. 7.* quicquid in contrarium doceat Michaël Zanardus in directer. Theolog. part. 3. cap. 88. fol. 499. ubi tenet prægnantes posse terri, sed male. Possunt tamen senes decrepitii & minores 14. annis terri, ut docet Miranda loco citato, & alij, non tamen possunt etiam leviter torqueri; quicquid in contrarium dicat Quevedo lib. de indic. & tort. cap. 12. num. 9.

5. Notandum est etiam pro praxi mulierem post partum non posse torqueri nisi post 40. dies. Ita Cantera in *quæst. crim. q. 10. de reo num. 1.* Quevedo loco citato, Paulus Ghirlandus de *quæstion. lib. 4. quæst. 6. num. 7.* Brunus de *indiciis part. 2. quæst. 4. num. 2.* Tuschus tit. T. concl. 328. num. 21. & alij, ita ut si infra 40. dies torqueretur & fateretur delictum, confessio esset nulla, ut ex multis observat Eymericus à Rosbach. in *praxi crimin. tit. 5. cap. 21. num. 6.* & Bajardus in *addit. ad Iul. Clar. quæst. 64. num. 67.* licet Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 13. num. 3. in fine, dicat esse relinquendum arbitrio iudicis quando mulier post editum partum possit torqueri.

6. Nota etiam Anton. Quevedo de *indic. & tort. part. 2. cap. 12. num. 11.* docere senem, quem supra diximus non esse torquendum, esse senem 70. annorum, & etiam 60. si sit infirmus saluti, debilisque complexionis. Imò Villagut in *pract. crim. lib. 7. c. 4. concl. 4.* absolute docet senem sexagenarium non esse torquendum. Sed ego puto in casu contingenti, quando senectus excuset à tortura, remittendum esse arbitrio DD. Inquisitorum attenta valetudine, robore, & qualitate delinquentis, & delicti, & ita tenent Doctores, quos citat, & sequitur Eymericus à Rosbach in *pract. crim. tit. 5. cap. 21. num. 12.* & Sebastianus Guazzinus tom. 2. lib. 1. *defens. 30. cap. 12. num. 2.* Verum difficultas est, an supradicti testes, quando non possunt torqueri possint terri, ducendo eos sub equuleo tantum absque ligatura; & affirmative responder Cavalcanus de *brachio Regio part. 3. n. 126. ver. est tamen,* & à fortiori hoc etiam concederet Gomez tom. 3. var. cap. 13. n. 3. & seqq. Franciscus Personalis *tract. de indicis sub num. 15.* Paulus Ghirlandus de *quæst. & torm. cap. 6. num. 8.* & sequen. dictamque sententiam Cavalcani, licet cum verbo *forfan,* admittit etiam Guazzinus tom. 2. lib. 1. *defens. 30. cap. 12. num. 3.*

7. Et tandem pro coronide hujus resolutionis nota quod Franciscus Marcus *decis. 790.* Bajardus in *addit. ad Iul. Clar. quæst. 64. num. 73.* Calvacanus de *brachio Regio part. 3. num. 117.* docet laborantem febre quartana leviter torqueri posse sine squassata, seu strappata, & non in die febris, & ita etiam docet Anton. Quevedo lib. de *indiciis part. 2. cap. 12. num. 23.* ubi sic ait, [Tampoco podra ser atormentado el que esta enfermo de quartana si no es levemente el dia que le dexa.] Ita ille. Sed in casu contingenti ego consulto DD. Inquisitores adhibere Medicorum judicium. Non tamen erunt torquendi laborantes morbo Gallico, brachio debilitato, patientes ruptionem venæ, vel difficultatem anhelitus, de quibus omnibus loquitur Laderchins *consil. 184.* Grammaticus *consil. 40.* Decianus *res. post. 93.* & Guazzinus tom. 2. lib. 1. *defens. 30. cap. 16. num. 1.*

8. Advertant hic obiter DD. Inquisitores, Delirium in *append. 2. lib. 5. quæst. 23.* docere nobiles esse in S. Of-

ficio levius torquendos; sed Farinacius de *heresi quæst. 185. num. 125.* asserit hanc opinionem apud se difficultatem non carere; verum apud me nullam habet difficultatem, unde Simanca in *cathol. insin. tit. 61. num. 62.* & Pegna in *direct. part. 3. comment. 110.* docet in Tribunali S. Officii torquendos esse tam nobiles, quam ignobiles, hi tamen durius, illi clementius, & num. 112. admonet iudices ut minus torquant nobiles, quam plebeios.

RESOL. XXX.

An Inquisitores in crimine sagarum ex sola denuntiatione complicitum absque ullis aliis incidiis possint torqueri personas denunciatas bene aliquin fama? Ex p. 4. tract. 6. Res. etiam 30.

5. 1. **H**ic casus solet torquere DD. Inquisitores, et eorumque Consultores, nam M. An. Del. rius in *disquis. mag. lib. 5. sect. 3. & in append. 2. ejusdem libri, q. 1.* fuse affirmativam sententiam docet, idem etiam docet Valentia tom. 3. *disp. 6. q. 13. par. 4. & 5.* Idem à fortiori sentiunt illi, qui etiam unus complicitis denuntiationem in exceptis criminibus ad torturam sufficere asserunt, quales penes Delirium citantur Cynus, Imola, Abbas, Gomez & alij.

2. Sed mihi contraria sententia longe probabilior videtur quam novissime adversus Delirium ex eadem Societate tenet Adamus Tannerus in *Thesol. schol. tom. 3. disput. 4. quæst. 5. dub. 2. per totum,* ubi probat, nunquam ob plurimum sagarum, sive strigum velut complicitum denuntiationes sine indicis aliisque adminiculis contra personam aliquin bonæ famæ esse procedendum ad torturam; & ideo Farinacius de *heresi quæst. 185. §. 8. num. 151. in fine,* sic ait: Adverte tamen quoddam vera non est, nec in sancto & generali urbis, universalique Reipubl. Christianæ Inquisitionis Tribunali servatur propositio Delirij, dum concludit indicium ad torturam duarum sagarum, seu lamiarum dicentium vidisse inquisitum, vel inquisitum in conventu, & congregatione aliarum sagarum, cum enim multoties non corporaliter, sed per illusionem demonis in hoc conventu se esse opinentur, & sic eorum assertio de visu possit esse falsa, absurdum est dicere, quod lamia prædictæ indicium faciant ad torturam, cum, ut suo loco dixi, indicia ad torturam esse debeant non debia, sed certa. Ita ille. Vnde in facti contingencia antequam in simili casu ad consultationem, an supradicti debeant torqueri, deveniant DD. Inquisitores, videant omnino Adamum Tannerum loco citato; nam licet supra dictum sit quoddam socij criminis in causis fidei faciunt indicium ad torturam, ut docet Pegna in *directer. part. 3. comment. 110. in append.* tamen in nominationibus sagarum adest particularis difficultas, & ideo, ut dixi, consule quando casus occurrerit, citatum Tannerum & Paulum Layman in *Theolog. moral. lib. 3. section. 5. tractat. 6. cap. 15. numer. 8. in fine.* Vide etiam circa præsentem questionem Binsfeldium de *confessione sagarum, membr. 1. conclus. 6. fol. mihi 246.*

3. Nec desinam etiam hic apponere verba Antonij de Quevedo lib. de *indiciis & tort. part. 2. cap. 5. num. 91.* sic assentis. [Aunque es verdad, que en favor de la fe esta introducido, que el socio en el delito haga bastante indicio para atormentar al que nombra por confocio con la calidad, que diere mas abaxo, pero en el delito de Brujas no aprovecha solo su declaracion para este efecto, porque como los Brujos por illusion del demonio andan de ordinario engañados,

engañados, pensando que es verdadero lo que les representa, es muy posible sean acusados hombres sanos, y justos, en cuyo cuerpo se pudo transformar. Ita ille. Vnde, ut dixi, in casu contingenti videant DD. Inquisitores quid faciant, & ut dixi, citatum Tanneum consulant; & ideo merito Inquisitor San Vincente in suis manuscriptis cap. 13. §. 2. & 7. & doctus Castus Palau in opere morali tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 5. n. 2. observant in nostro Tribunali Hispanico ex depositione præcisâ complicitum in hoc delicto reum minimè capi, sed actus exteriores comprobatos requiri.

RESOL. XXXI.

An Inquisitores possint torquere reum minorem, non dato ei Curatore, & si debeat esse præsens in tortura?
Evan in tali casu Curator possit esse ex Officialibus Inquisitionis?
Et notatur, quod Pater non sit constituendus Curator filiorum à DD. Inquisitoribus? Ex p. 4. tract. 6. Refol. etiam 31.

§. 1. **R**espondeo quoad primum negativè & ita docet Monticellus in praxi crim. regul. 10. n. 17. ubi sic ait: Si reus minor sit, iudex debet ei dare curatorem, aliàs processus nullus est, & si minor confiteretur, etiam spontè, sine curatore, talis confessio ei non noceret. Imò plus si diceret sine curatore iudici, Non me torqueatis, quia omnia confiteor, & iuro non venire contra, talis confessio hoc modo facta etiam cum tali juramento non præjudicabit ipsi minori. Ita ille, & alij penes ipsum, quibus ego addo Rojas de heret. p. 1. n. 318. Pegnam in direct. p. 3. comm. 28. & Vmbertum Locatum in praxi Inquisitor. curatorem. Guazimium tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 4. n. 21. Placam in epis. delicti. lib. 1. cap. 32. n. 12. licet in aliquibus locis consuetudo sit in contrarium, quam non improbat Eymericus à Rosbach in praxi crim. tit. 5. cap. 21. n. 3. Sed quicquid sit de iustitia talis consuetudinis, certum est non adesse in Tribunali Inquisitionis Hispanice, unde in instr. Tolet. anno 1561. n. 25. sic habetur. Si el reo fuere menor de 25. años proveyerle ha de curador en forma, antes que responda a la acusacion, con su autoridad se ratificara en las confesiones, que huviere hecho, y se hara todo el processo, y el curador no sea oficial del santo Oficio, y puede ser el abogado, ó otra persona de qualidad, con fiança y buena conciencia. Sic ibi. ex quibus verbis apparet, non bene dixisse Didacum Canteram in 99. crim. q. 6. de reo, n. 3. quòd in iudicio S. Inquisitionis potest iudex compellere minorem, ut nominet curatorem de officialibus Inquisitoris, nam, ut apertè apparet in verbis supra citatæ instr. curator in tali casu non potest esse ex officialibus Inquisitionis; non est igitur admitenda contraria praxis, de qua testatur Canteram ubi supra, quia, ut dictum est, de directo est contra determinationem instructionis Toletanæ.

2. Notandum est tamen hinc cum Paulo Garfia in ordine processandi S. Officii fol. mibi 29. [Que si el Reo fuere menor de edad ha de estar presente el Curador a la pronunciacion de la sentencia, para que pueda apelar si quisiere, pero no se ha de hallar a la diligencia del tormento.] Sic ille. Sed hæc ultima verba non carent difficultate, quia ex l. clarum, C. de author. præs. & ex Rolando lib. 1. consil. 3. num. 8. & aliis, tortura minorum debet esse cum præsencia curatoris, & si aliter efficiatur, asserunt, minorem posse petere restitutionem in integrum, & tentare nullitatem; sed consuetudo in nostro sacro Tribunali est in contrarium, quia in tortura non est necessaria autoritas curatoris, cum ad præsentia iudicis, ad quem pertinet officium torquendi; idcirco id, quod supra dixit Paulus Garfia, & observatur in nostro Tribunali, docetur antea Anton. Gomez, quem citat & sequitur Anton. de Ballis in tract. var. lib. 2. quest. 13. num. 17. probans, quòd nullatenus in tortura requiritur curator, sed tantum in decisione articuli, si debet torqueri sin, vel ne; & ideo Villadiego in polit. cap. 3. num. 325. sic ait: [El lucz se encierra en la camera del tormento con el escrivano, y delinquente, sin que aya otra persona; ni el Curador si es menor.] Vnde patet, quòd rectè hæc opinio observatur in praxi in nostro sacro Tribunali, quam etiam tuetur Cathartius de interrog. reorum, lib. 4. capite 1. num. 49.

3. Nota etiam hinc obiter primò contra Anton. Gomez lib. 3. var. cap. 1. n. 64. patrem non esse constituendum à DD. Inquisitoribus in curatorem filiorum, & ita observatur; bene tamen observat dictus Gomez, curatorem non esse conveniens præsentem esse, quando reus interrogatus de delicto respondet, quia ex propria scientia, & non ab aliis subministrata debet reus respondere.

RESOL. XXXII.

Quando reus est convictus, & datur tortura super intentione, & complicitibus, an danda sit ab Inquisitoribus cum clausula circa præjudicium probatorum? Ex p. 4. tr. 6. Refol. etiam 32.

§. 1. **R**espondeo affirmativè, & aliter si tortus persistat in negativa, imò etià cum dicta clausula reus interrogatur super delicto principali, per torturam purgabit omnes probationes, nam tunc protestatio nihil operatur, secus autem si Inquisitores in sententia torture apponant clausulam, ut debet apponi circa præjudicium probatorum, & in tortura nihil de probato delicto interrogent, tunc enim reum tortura, etià quòd negando persistit, esse damnandum ad ordinariam penam, communiter docet Doctores, quia per illam protestationem redditur sileo ius suum salvum, ut exprèsse inter alios docet Boetius Decif. 163. n. 13. Villagut in praxi lib. 7. cap. 2. concl. 4. Boslius tit. de indic. ante torturam, n. 130. Burlatus consil. 346. n. 20. Decianus consil. 93. n. 20. vol. 2. Pitigianus in praxi crim. p. 3. cap. 6. in add. lit. B. fol. 280. Petrus Binsfeld. in comm. de malef. & math. leg. 7. q. 1. concl. 3. fol. mibi 553. Michael Zanard. in direct. Theol. p. 3. cap. 89. Soula in aphor. Inquis. lib. 2. cap. 39. n. 44. & 45. Quevedo lib. de indic. & tort. cap. 1. n. 8. Chartar. de interrog. reor. lib. 4. c. 1. n. 96. & Delius in disq. mag. lib. 5. sect. 9. c. 1. c. 1. n. 96. fol. mibi 738. ubi observat esse casus aliquos: quibus tortura reum convictum non eriperet punitioni ordinariæ. Primus, si non detur super delicto, de quo quis fuit confessus, vel convictus, sed ad notitiam aliorum delictorum. Secundus, quando datur tantum pro habenda ulteriori veritate qualitate aggravantium. Tertius, quando irrogatur ad habendos complices, fautores, receptatores, aliòsque participes; & Quartus, ut est in casu nostro, si iudex decernit eam cum protestatione id se facere sine præjudicio probatorum, & revera hæc protestatio non apparet contraria facto, ut apparet si reus interrogaretur super principali delicto, etiam ore tenus, & non scribente Notario.

2. Et ideo non obstat tortura, quia data fuit cum protestatione, M. Ant. Genuensis in praxi Archiepiscop. cap. 68. num. 8. docuit, quòd suspectus de hæresi vehementer torquetur super intentione, & complicitibus, & si neget, adhuc compellitur abjurare de vehementi, & pro facto hæreticali solent condemnari ad tritremes, quòd

quod etiam docet Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 67. Zanard. in direct. Inquis. part. 3. cap. 65. Deltrius in disquis. mag. lib. 5. sect. 15. §. dico tertio. Sed difficultas est, an quando reus torquetur non solum super intentione & complicibus, sed etiam super facto, an si negativus persistat in tortura, sit adhuc aliqua poena extraordinaria puniendus? sed ad hoc respondemus in seq. resolutione.

3. Non desinam tamen hic adnotare quodd secundum Gomez tom. 3. var. cap. 13. n. 20. Covarr. prael. 99. cap. 23. n. 5. Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 10. & alios, si reus torqueretur stantibus legitimis probationibus, negatque delictum, & iudex prius protestationem non fecerit, adhuc probationes legitimae non eliduntur; sed communis opinio, ut diximus, est in contrarium, & ideo semper in tali casu apponitur clausula, circa prejudicium probatorum.

RESOL. XXXIII.

An tortus & negativus possit puniri ab Inquisitoribus poena extraordinaria?

Et in dicto casu, si post torturam fuit iterum interrogatus extratortum, de delicto, & inventus est varius, an ex illa variatione poterit iterum torqueri? Ex p. 4. tr. 6. Res. etiam 33.

§. 1. **H**ic casus frequenter accidit, & affirmative videtur respondere doctus Inquisitor Didacus Cantera in 99. crim. cap. 2. de probat. per testes, quest. 1. num. 65. ubi sic ait: Aut per torturam fuerunt purgata indicia, quia secundum qualitatem delicti, & indiciorum fuit tortus, & tunc credo, quod debeat absolvi, aut tortura non fuit sufficiens ad purganda omnia indicia secundum qualitatem delicti, & indiciorum ipsius personae tortae, & tunc non purgabit in totum, sed aliqua poena arbitraria puniendus secundum arbitrium iudicis, & ita scryatur propter qualitatem criminis in crimine haereticis, nam qui semel est infamatus de delicto, & est aliqua probatio de eo, nunquam satis purgatur ad torturam, & sic imponitur aliqua poenitentia arbitraria. Hæc Cantera; sed infra illum explicabimus.

2. Verum circa præsens difficillimum dubium adeo determinatio nostrae Instruct. Toletanae an. 1561. ubi numero 54. sic habetur, [Si el Reo venciere el tormento deven los Inquisidores arbitrar la calidad de los indicios, y la clidad, y forma del tormento, y la edad y disposicion del atormentado, y quando todo considerado pareciere, que ha purgado sufficientemente los indicios absolverle han de la instancia aunque quando por alguna razon les parezca no fue el tormento en el devido rigor, consideradas las dichas calidades podranle imponer abjuracion de levi, & de vehementi, o alguna pena pecuniaria, aunque esto no se deve hazer sino con grande consideracion, y quando los indicios no se tengan por sufficientemente purgados.] Sic ibi. Et ideo quando indicia fuerunt gravia, & valde urgentia, non purgantur per torturam, quoad poenam extraordinariam, ut probat Aloysius Riccius part. 1. decis. 73. num. 8. Petrus Binsfeldius de malefic. leg. 7. quest. 1. conclus. 16. Bossius tit. de Inquis. numero 30. & Iul. Clar. quest. 64. num. 38. ubi sic ait: Apud nos autem quandoque etiam post gravem torturam, & perseverantiam rei in negatione, ubi indicia sunt valde urgentia, solet Senatus reos condemnare, non quidem ad poenam ordinariam, sed extraordinariam, puta trirremium ad tempos. Ita illi; quorum doctrina maxime procedere debet in crimine haereticis, propter ejus enormitatem.

3. Sed ego, quicquid sit in aliis criminibus, quan-

do adsum in sacro Tribunali, in aliquo casu occurrenti, si reus fuit tortus cum plurquam semiplena probatione, semper sum hujus voti, ut non absolvat simpliciter ab instantia, sed aliqua poena arbitraria puniatur, nisi aeris tortura censetur evacuasae etiam omnia indicia; & in hoc casu amplector opinionem Cantera, nec ipse in loco supra allegato, aliter docere voluit, ut patet penes ipsum in q. 22. de res. num. 12. ubi asserit, quod quando reus torquetur cum semiplena probatione, tunc si sit negativus, absolvens est; si vero fuit tortus cum plurquam semiplena probatione, tunc si tortus vincit torturam, purgantur indicia usque ad semiplenam probationem; pro reliquo vero potest imponi aliqua poena extraordinaria, & testatur ibi ipse Cantera hanc opinionem communiter observari in officio S. Inquisit. Hispan. & ita intelligenda esse putat verba supradictae instructionis Toletanae, quod est valde notandum à DD. Inquisitoribus, penes quos plus auctoritatis debet habere unus Cantera, quam decem alij Doctores Criminalistae, maxime cum testetur de praxi Tribunalis.

4. Ex his omnino refellendus est Patamus de orig. Inquisit. lib. 3. quest. 4. num. 6. ubi absolute docet, quod si delatus exponitur tormentis, & sustinet illa nihil confitetur, absolvens est ab instantia, non, inquam, hæc opinio est admittenda simpliciter & absolute, nam est contra dictam instructionem Toletanam, & in tali casu observanda sunt ea, quae prudenter dicta instructio considerat. Vnde Menochius, quem citat & sequitur Baiardus in addit. ad Iul. Clar. quest. 64. n. 115. asserit, quod quando indicia purgantur per torturam, remittitur arbitrio iudicis; non bene igitur dixit Patamus absolute, quod tortus negativus purgat indicia. Scio Simancam in Cathol. instit. tit. 65. num. 74. docere, quod si reus in questionibus pernegaverit, purgat omnia præcedentia indicia, sed interpretandus est sano modo, nempe si indicia arbitrio Inquisitorum erant talia, ut per torturam censentur purgata, aliter ejus opinio esset contra instructionem Toletanam. Vnde Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 12. n. 22. ex Barthol. Cifuentes, & Gomez concedi posse iudicem ratione indiciorum, vel presumptionum dammare reum tortum & negativum aliqua poena arbitraria.

5. Notandum est etiam hic obiter, quod Marilius in prael. crim. §. quoniam, num. 26. asserit, quod quando tortus fuit negativus, & evacavit indicia, si post torturam fuit iterum interrogatus extra tormentum de delicto, & inventus varius, quod ex illa variatione poterit iterum torqueri; sed hæc opinio non est tenenda, quia indicia supervenientia debent esse majora & validiora, & illa sola variatio non est talis, & alia indicia, quae præcedebant, fuerunt purgata per torturam, deinde purgatis indicis amplius reus non est interrogandus, ergo, &c. & ita docet Anton. de Ballis in tract. var. lib. 2. q. 17. n. 12. & seq.

RESOL. XXXIV.

An Inquisitores possint torquere reum, qui non vult respondere interrogationibus? Ex part. 4. tract. 6. Res. etiam 34.

§. 1. **A**ffirmative respondeo, unde in tali casu de rigore juris Inquisitores possunt ponere illum ad torturam, & cogere ut respondeat affirmative, vel negativè, & ita tenet Bald. in l. accusationem, post num. 11. C. qui accusare non poss. &c. ut dicit ibi Baldus, talis tortura non datur reo ad eruendam veritatem, quia ad hoc necesse esset, ut præcederent indicia ad torturam.

torturam sufficientia, sed datur ad extorquendam confessionem; quam Baldi opinionem in contingentia facti approbavit Concilium Neapolit. ut testatur Capycius decis. 145. & hæc omnia docet Brunus tract. de indic. 9. §. num. 4. Caravita riuu 259. num. 14. Miranda in ordine judic. tom. 2. §. 26. art. 4. conclus. 5. Gomez 10. 3. variat. cap. 12. num. 5. Clarus lib. 5. §. final. quast. 45. num. 6. Mascardus de probat. lib. 3. conclus. 1385. num. 15. & Soula in aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 48. Vmbertus Locatus in praxi Inquisit. ver. Tortura. §. & scias etiam Cartharius de interrog. reor. lib. 3. cap. 2. num. 3. Ludovicus Peguera in praxi cap. 1. §. 5. num. 26. licet ipse asserat se non vidisse in praxi hanc opinionem à iudiciis admitti, si tamen in aliquo loco addit, putat esse optimam & laudabilem; unde in hoc casu Inquisitor sequatur praxim suæ Inquisitionis.

RESOL. XXXV.

Quem modum torquendi debeant Inquisitores adhibere cum reis, & quomodo; & de tormento ignis ad pedes adhibito? Ex p. 4. tract. 6. Ref. etiam 35.

§. 1. **N**on debent recedere, saltem in hoc Regno Siciliæ, à tormento funis, videtur enim approbatum consuetudine & jure communi, ut in l. nullus, ibi, fiduciarum tormenta, & ibi glossa & Salicetus, C. ad l. majest. Sed quomodo tale tormentum dandum sit, docet Simanca in Cathol. insit. tit. 65. n. 62. sic enim ait: Considerare iudices debent qualitatem personarum, criminum, & indiciorum, aliter enim torquendi sunt servi quàm liberi, fortes quàm timidi, juvenes quàm senes, robusti, quàm debiles, humiles quàm honesti, nobiles, quàm ignobiles, hi enim elementius, illi durius torqueri debent. Sic ille, & post illum Suarez de Paz in praxi tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 1. 2. num. 65. & Villagut. in praxi. can. lib. 7. cap. 3. conclus. 1. & 2. & novissimè Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 15. num. 2. vide etiam Gomez tom. 3. var. cap. 13. n. 5. & Mirandam in ordin. indic. tom. 2. quast. 26. art. 15. conclus. 3. Soulam in aphorism. Inquisit. lib. 2. cap. 39. num. 30. juncto num. 25. ubi sic ait non sunt omnes rei æqualiter torquendi, sed magis, vel minus, secundum qualitatem personarum delicti, & indiciorum, nec in modo torquendi, & in tempore immoderate debet reum torquere, nisi per horam ad summum, nec regulariter fiant plures quassationes, seu ictus, quàm tres, ita Soula. Vide etiam Deltium in disquis. magic. append. 2. lib. 5. quast. 24. & Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. c. 20. per tot. Sed in praxi visum est quòd ex multis reis ita tortis nemo confitebatur, ideo in tali casu regulariter amplius hoc tormentum in magna Regia curia non adhibetur. Hinc etiam factum est multis adhuc annis, ut in sacro Tribunali hujus Regni etiam DD. Inquisitores amplius hoc tormento non utantur, sed quando rei ex aliquo impedimento non possunt torqueri, illos puniunt pœna extraordinaria, cum abjuratione, propt. delicti qualitas & probationes exposcunt.

RESOL. XXXVI.

An Inquisitores debeant torturam adhibere Clericis non infamatis, sed tantum indicatis?
Et in casu occurrenti, an mitius torquendi sint clerici, quàm laici?
Et an, quando datur tortura Ecclesiasticis, non laici, sed Clerici debeant illos torquere?
Et an Clericus debeat admitti ad Canonicam purgationem. V.

nem, quando est gravatus indicis ad torturam, vel debeat torqueri? Ex p. 4. tract. 6. Ref. etiam 36.

§. 1. **N**egativa sententia suadet per ea, quæ adducit Didacus Canteria in quast. crim. quast. 51. de reo num. 1. Bernardus Diaz in praxi. crimin. cap. 125. Damhauderus in praxi. crimin. cap. 37. num. 25. Maceratenis var. resol. lib. 3. resol. 44. cas. 4. M. 4. Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 1. num. 7. Eugerius consil. 76. n. 103. Decianus vol. 4. respos. 124. num. 38. Maritus in praxi. crimin. §. nunc videndum, num. 51. & in §. ex prædicta, num. 40. & singul. 55. Bossius tit. de indicis, num. 15. Ioan. Gratianus in regulis & fallentis, reg. 226. n. 91. Cassaneus in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. num. 6. & alij asserentes, quòd si etiam mille essent indicia contra Clericum, sed non esset de crimine diffamatus, non posset torqueri; & quidem hæc opinio est probabilis, & satis pia, & multum favens statui clericali, quam novissimè docet etiam Eymericus à Rosbach in praxi. crimin. tit. 5. cap. 2. 2. num. 2.

2. Sed his non obstantibus affirmativam sententiam tenendam esse puto in casu hæresis maxime, & illam tueri ex nostris Pegna in direct. Inquisit. part. 3. comment. 110. tit. F. Simanca in cathol. insit. tit. 65. num. 48. & Ludovicus Miranda in ordine judiciario tom. 2. quast. 26. art. 2. conclus. 2. Ignatius Salzedus in praxi. crimin. Bernardi Diaz. ubi supra lit. A. Petrus Caballus centur. 2. cas. 84. num. 20. & Michaël Zanardus in direct. Inquisit. part. 3. cap. 95. fol. 513. ubi si ait: Et si Clericus non possit torqueri nisi sit de crimine diffamatus, ut supra, diximus tamen in hęc crimine hæresis ad eum torquendum sufficient legitima indicia, quia crimen est exceptum, & sumus in majori periculo in Clerico & Doctore, qui magis possunt alios lædere, labèque hæreticali inficere, quàm laici, qui per pravitatem hanc propter eorum ignorantiam ita de facili non possunt alijs damnum inferre. Ita ille, quod etiam confirmatur, nam dato, quòd infamia ad Clericum torquendum sit necessaria, hæc sanè sufficiens oritur ex semiplena probatione aliisque indicis, quæ eum suspectum, & infamatum reddunt, ergo, &c.

3. Verum licet hæc opinio vera sit, advertant tamen Dom. Inquisitores; quòd in casu occurrenti mitius torquendi sunt Clerici, quàm laici, & ita tenet Pegna, Maceratenis, Miranda, Salzedus locis citatis, quod intelligendum est, cæteris paribus, stante eadem qualitate delicti, & indiciorum, ut rectè observat Michaël Zanardus in direct. Theol. part. 3. cap. 94. fol. 510. & ideo dixit Soula in aphor. Inquisit. lib. 2. cap. 35. n. 32. quòd Ecclesiastici, nisi delicti enormitas id postulaverit mitius, torquentur, non desunt tamen, ut observat Caballus centur. 1. cas. 85. num. 18. Doctores contrarium tenentes, & ita tenet novissimè Ant. Quevedo lib. de indic. part. 1. cap. 12. n. 17. sed tu ne discedas à prima opinione.

4. Nota etiam quòd secundum aliquos Doctores, quando datur tortura Ecclesiasticis, non laici, sed Clerici debent illos torquere; sed hoc non observatur in nostro Tribunali, & ideo Didacus Canteria in q. criminal. 9. tit. de reo, n. 1. in fine, sic ait. Vnum solet servari, quòd quando datur tortura Clerico, non solet dari per laicum, sed per alium Clericum; ego tamen contrarium vidi praticari tam in judicio S. Inquisitionis, quam in judiciis alijs Ecclesiasticis. Ita ille.

5. Et tandem nota quòd Clericus non debet admitti ad canonicam purgationem, quando est gravatus indicis ad torturam, sed debet torqueri. Ita Guazzinus tom. 2. lib. 1. defens. 30. cap. 10. num. 6. & alij; est tamen verum, quòd indicia ad torquendum Clericum non debent esse indicia ordinaria, quæ sufficiunt contra laicum, sed requiruntur graviora, & urgentiora, propter illam

vel tutam. Ita Delrius, & hanc opinionem docet etiam Ioannes Sancius in *selectis disput.* 44. num. 72. *in fine*, ubi sic ait: Animadvertant quoque Iurisperiti, non ob id subijci syndicatum, quod iuxta opinionem probabilem sententiam ferant, relicta probabiliiori, & communiori. Nam prudenter agit, qui iuxta opinionem probabilem operatur; syndicare autem iudicem

eo quod iuxta probabilem opinionem sententiam tulerit, esset eum punire absque culpa, quod necesse iniquum est, & oppositum recte rationi; quapropter Doctores oppositum sentientes rejiciendi sunt, velat punctum veritatis minimè attingentes, certè namque in principiis moralibus minus fidendum est de Iurisperitis, quàm de Theologis. Hæc Sancius.

TRACTATUS DVODECIMVS, DE POENIS DELICTORVM PERTINENTIVM AD TRIBVNAL SACRÆ INQVIVISIONIS.

RESOLVTIO PRIMA.

Quedam præambula ad ea, quæ inferius tractanda sunt?

Et in primis queritur, an DD. Inquisitores possint condemnare ad poenam tritemium, suscitigationis, &c. reos, abjurantes tantum de levi?

Et an quando ex aliquo delicto oritur vehemens suspicio, debeant Inquisitores semper imponere abjuramentum de vehementi?

Et quanam sint poenæ hereticis à jure impostæ? Ex p. 4. tract. 7. Resol. etiam 1.

S. I. **CTVRVS** de poenis criminis ad sacrum Tribunal spectantium, aliqua præmittenda esse duxi; igitur.

Quaro primò, an DD. Inquisitores possint condemnare ad poenam tritemium, suscitigationis, &c. reos abjurantes tantum de levi? Respondet negativè Michaël Zanardus ex Illustri Dominicanorum familia, qui fuit Consultor S. Officij in multis Inquisitionibus Italiae; sic enim asserit in *direct. Theolog. part. 3. cap. 134. fol. mibi 737*. Qui de levi abjurant, gravibus poenis non affliguntur, sed poenis pecuniariis, vel carceris per aliquot menses, vel alterius publicæ poenitentiae non multum gravis; sed qui de vehementi abjurant, suscitigari possunt, trium iæctum funis poena puniri, per annos ad carcerem & ad tritemes, iuxta qualitatē personæ ac delicti, damnari. Ita ille, & hanc sententiam etiam docet Genuensis in *praxi Archiepisc. cap. 68. num. 8*. asserit. Leviter suspectis imponi potest poenitentia salutaria, & vehementer suspectis poena tritemium. Verum praxis nostræ Inquisitionis Hispan. est in contrarium, & sic inferius dicemus quod ducentes duas uxores abjurant de levi, & tamen suscitigantur, & damnantur ad tritemes; & sollicitantes in confessione abjurant de levi, & tamen aliquando damnantur ad tritemes, sic etiam blasphemii, &c. Vnde Castrus Palaus in *sum. tom. 1. tract. 4. disput. 7. punct. 1. num. 9*. sic asserit. Inferior pro crimine inducente levem suspensionem: condemnari reum posse ad aliquam poenitentiam, vel pecuniariam,

vel reclusionis pro aliquo tempore, vel suscitigationis, vel tritemis arbitrio Inquisitorum, pensata qualitate personæ, & gravitate delicti & malitiæ. Ita ille; quibus etiam poenis, sed acutius in nostro Tribunali Hispanico puniuntur etiam vehementer suspecti de hæresi, ut tradit ipsemet Palaus *disput. 6. punct. 2. num. 1*. & Rojas de heret. *part. 2. n. 301*.

2. Queritur secundò, an quando ex aliquo delicto oritur vehemens suspicio, debeant Inquisitores semper imponere abjuramentum de vehementi? Videtur affirmativè respondendum, ex doctrina quam adducit Ricciullus *tract. de jure personar. &c. lib. 5. cap. 11. num. 30*. Torreblanca de *Magia lib. 3. cap. 20. num. 1*. Vmberto Locatus in *praxi Inquis. ver. suspicio, §. suspectus*. Similiter & alij communiter, adducentes regulam generalem, videlicet quod quando quis committit delictum, quod inducit vehementem suspensionem debet de vehementi abjurare: si autem inducit levem suspensionem, de levi emitat abjuramentum. Sed in casibus particularibus, & in praxi contingentibus, circa hoc DD. Inquisitores eorumque Consultores advertant id quod prudenter, & solide observat Regna in *direct. Inquis. part. 2. comment. 85. in fine*, ubi sic ait: Vnum præ cæteris habeant Inquisitores ante oculos, ne facile credant hunc, vel illum esse vehementer suspectum, quia in hoc, vel illo authore reperiant ex tali, vel tali causa oriri vehementem suspensionem, nam plurimum semper sunt & personarum & causarum circumstantiæ considerandæ, ex quibus interdum vehemens suspicio, interdum levis, interdum, verò nulla oritur. Sic ille. Vnde Michaël Zanardus in *direct. Theolog. part. 2. pr. 1. cap. 1. §. 25*. docet, quod ex consideratione personarum, & circumstantiarum, quandoque vehementes suspensiones convertuntur in leves, sicut è contra suspensiones leves convertuntur in vehementes.

3. Observa etiam hic obiter id quod docet Sotus in *aphorism. Inquis. lib. 2. cap. 40. n. 15*. processum minorum in causa fidei, quando de hæresi formali non constat, non terminari regulariter per majorem abjuramentum, quàm de levi, cum præmatura ætas in dicta causa fidei delicto plurimum detrahatur. Ita ille qui citat Pegnam, quod est valde notandum.

4. Quæro tertio, quanam sint poenæ hereticis à jure